

KADİFE ELDİVEN İÇİNDEKİ DEMİR YUMRUK: RUSYA'NIN ORTA DOĞU'DAKİ YUMUŞAK GÜCÜ*

An Iron Fist in a Velvet Glove: Russia's Soft Power in the Middle East

Muhammed Kürőad ÖZEKİN** & Sibel KIRCAN***

Öz

Bu çalışmanın amacı, "yumuşak güç" kavramının Rus politika yapıcılarının tarafından nasıl algılandığını ve uygulama bölgelerinden biri olan Orta Doğu coğrafyasında ne şekilde kullanıldığını tartışmaktır. Mevcut akademik yazında Rus yumuşak gücüne ilişkin yapılmış çalışmaları ağırlıklı olarak Orta Asya, Kafkaslar, Baltık ülkeleri ve Doğu Avrupa'yı içeren eski Sovyet etki alanına yönelik olduğu görölmektedir. Oysaki Rusya'nın Orta Doğu'ya yönelik izlemiş olduğu dış politika değerlendirildiğinde askerî müdahale, zor kullanma, tehdit, siyasi manipölasyon ve vekil savaşları gibi sert güç unsurlarının yanı sıra yumuşak güç araçlarını da içeren çok boyutlu bir yaklaşıma sahip olduğu görölmektedir. Bu noktadan hareketle çalışma Rus yumuşak gücünün bölgedeki etkisini ve sınırlılıklarını ortaya koyarak literatürdeki boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Rusya'nın Orta Doğu'daki yumuşak güç projeksiyonu irdelenirken resmî belgeler, kurumsal raporlar, istatistikler ve anketlerin yanı sıra karar alıcıların demeçleri ve söyleşiler de dikkate alınarak söylem ve uygulamada Rus yumuşak gücünün Orta Doğu özelindeki geçirmiş olduğu değişim, süreç takibi yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışmada Orta Doğu'da Rus yumuşak gücünün Nye'in ortaya koyduğu yumuşak güç kavramından hem anlayış hem de uygulama olarak farklılaştığı ve esnek ve pragmatik bir anlayışa sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu esneklik Rusya'ya kısa vadede avantaj sağlamış olsa da uzun dönemde sürdürülebilirliği noktasında sınırlılıklar taşımaktadır.

Anahtar

Kelimeler:

Yumuşak Güç,
Rusya, Orta Doğu,
Rus Yumuşak Güç
Araçları.

JEL Kodları:

F50, F51, F59

Abstract

The aim of this study is to discuss how the concept of "soft power" is perceived by Russian policymakers and how it is used in the Middle East geography, which is one of its application areas. In the existing academic literature, studies on Russian soft power have mainly focused on the former Soviet domain, including Central Asia, the Caucasus, the Baltic states, and Eastern Europe. However, when Russia's foreign policy towards the Middle East is evaluated, it is observed to have a multi-dimensional approach, which includes soft power instruments in addition to hard power elements such as military intervention, use of force, threat, political manipulation, and proxy wars. From this point of view, this study aims to fill the literature gap by revealing the effects and limitations of Russian soft power in the region. The statements and discourses of decision-makers as well as official documents, institutional reports, statistics, and surveys were also considered while examining the soft power projection of Russia in the Middle East, and the change of the Russian soft power in discourse and practice in the Middle East was analyzed by the process tracing method. In the study, it is revealed that the Russian soft power in the Middle East differs from the concept of soft power introduced by Nye in both understanding and application and had a flexible and pragmatic understanding. Although this flexibility has provided advantages to Russia in the short term, they have limitations with regard to their sustainability in the long term.

Keywords:

Soft Power, Russia,
Middle East,
Russian Soft Power
Tools.

JEL Codes:

F50, F51, F59

* Bu çalışma 18. Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi'nde özet bildiri olarak sunulmuştur.

** Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, mozekin@bandirma.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8775-0936

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yüksek Lisans, sibelkircan@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3893-1428

1. Giriş

Bu çalışmanın başlıca amacı, uluslararası ilişkiler literatürüne Joseph Nye (1990, 2004, 2008) tarafından kazandırılan yumuşak güç kavramının Rus dış politika yapıcıları tarafından ne şekilde algılandığını ve uygulama bölgelerinden biri olan Orta Doğu coğrafyası özelinde ne şekilde kullanıldığını tartışmaktır. Mevcut akademik yazına bakıldığında Rus yumuşak gücüne ilişkin yapılmış olan çalışmaların ağırlıklı olarak Orta Asya, (Baumann, 2018; Fominykh, 2010; Gussarova, 2017), Kafkaslar, (Aliyev, 2019; Jödicke, 2018; Kornilov ve Makarychev, 2015), Baltık ülkeleri (Grygas, 2012; Smirnov, 2012) ve Doğu Avrupa’yı (Sergunin ve Tikhonov, 2013; Tafuro, 2014) da içeren eski Sovyet etki alanına yönelik olduğu görülmektedir. Oysaki Rusya’nın yumuşak güç politikası sadece yakın coğrafyası ve eski Sovyet Cumhuriyetleri üzerindeki etkisini devam ettirmek amacını taşımamaktadır. Rus yumuşak gücünün bu bölgelerin dışında da kendisini ziyadesiyle hissettirdiği ve hatta küresel çaplı bir etkinliğe haiz olduğu söylenebilir. Özellikle Rusya’nın Orta Doğu bölgesinde son on yıldır izlemiş olduğu dış politika değerlendirildiğinde askerî müdahale, zor kullanma, tehdit, siyasi manipülasyon ve vekil savaşları gibi sert güç unsurlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak bunun yanı sıra Rusya’nın Orta Doğu politikası yumuşak güç araçlarını da içeren çok boyutlu bir yaklaşıma sahiptir. Bilhassa Arap Baharı sonrası bölgede yaşanan gelişmelere paralel olarak Orta Doğu üzerindeki askerî varlığını ve etki alanını tedrici olarak genişleten Rusya, bugün başta Suriye olmak üzere İran, Mısır, Libya ve Doğu Akdeniz’i de kapsayan geniş bir alanda etkinlik göstermektedir.

Orta Doğu’da yaşanan son gelişmelerle birlikte Batı’nın ve özellikle de ABD’nin bölgeden göreceli olarak geri çekilmesi sonucu ortaya çıkan boşluğun Rusya tarafından doldurulmaya çalışıldığı günümüzde, Rusya’nın bölgede yumuşak gücünü nasıl kullandığı ve bu noktadaki başarı ve sınırlılıkları cevaplanması gereken bir sorudur. Mevcut akademik yazına bakıldığında bu araştırma soruna cevaben yapılmış çalışmalar oldukça sınırlıdır. Her ne kadar doğrudan bu araştırma sorusuna yönelik yapılmış olmasa da Morozov ve Simons’un (2020) güncel kitap bölümü Rusya’nın bölgedeki kamu diplomasisi uygulamalarını inceleyerek kısmen de olsa Rus yumuşak gücünün bölgedeki görünümüne ilişkin sınırlı çıkarımlar ve fikirler sunmaktadır. Yine Attias’ın (2019) Rusya’nın Orta Doğu’daki yumuşak gücüne ilişkin iki buçuk sayfalık kısa değerlendirmesi derinlikten uzak ve yüzeysel bir analizi içermektedir. Bu noktada yapılmış en kapsamlı çalışma Borshchevskaya’nın (2021) Amerikan ordusunun resmi akademik dergisi olan *Military Review*’da yayınlanan makalesi olmuştur. Borshchevskaya’nın çalışması her ne kadar daha kapsamlı bir analizi içermiş olsa da daha çok diplomasi, ticaret, turizm ve Rus Ortodoks Kilisesi bağlamında bölgedeki Rus yumuşak güç uygulamalarına odaklanmakta, Rossotrudniçestvo, Russkiy Mir Vakfı, Kamu Diplomasi Vakfı, Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RIAC), Russia Today ve Suputnik News gibi Rus Yumuşak güç kurumlarının faaliyetlerine yer vermemektedir. Ayrıca ilgili çalışma Rus yumuşak gücüne ilişkin Amerikan merkezli bakış açısını taşımanın yanı sıra Orta Doğu’da Rus yumuşak güç faaliyetlerinin sınırlılıklarına yönelik herhangi bir değerlendirmeyi de içermemektedir.

Bu bağlamda literatürde var olan çalışma boşluğunu kapatmak ve olası yeni çalışmalara kapı aralamak amacıyla bu makale, Orta Doğu bölgesi özelinde Rus yumuşak gücünün uygulanış biçimini ve mevcut başarısı ve sınırlılıklarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda makale üç ana bölümden oluşmaktadır. Makalenin birinci bölümünde Joseph Nye’in yumuşak güç kavramı açıklanarak bu kavramın Rusya’nın yumuşak güç politikasını açıklamada ne derece aydınlatıcı olduğu irdelenmiş ve bu anlayış doğrultusunda

Rusya'nın geliştirmiş olduğu başlıca yumuşak güç araçları ele alınmıştır. İkinci bölümde Rus yumuşak gücünün uygulama sahası olan Orta Doğu coğrafyasının Rus dış politika yapıcılarını tarafından ne şekilde algılandığı ve Rusya'nın nasıl bir Orta Doğu tasavvuruna sahip olduğu tartışılmıştır. Son bölümde ise Orta Doğu tasavvurunu gerçekteştirebilmek adına Rusya'nın sahip olduğu yumuşak güç araçlarını bölgeye yönelik olarak nasıl kullandığı ve bu noktadaki başarı ve sınırlılıkları tartışılmıştır. Rusya'nın Orta Doğu'ya yönelik yumuşak güç projeksiyonu irdelenirken resmi belgeler, ilgili kuruluşlarca yayınlanan raporlar, istatistikler ve anketlerin yanı sıra karar alıcıların demeçleri ve söyleşiler de dikkate alınarak söylem ve uygulamada Rus yumuşak gücünün Orta Doğu özelindeki geçirmiş olduğu değişim, süreç takibi yöntemi ile analiz edilmiştir. Etik kurul izni ve /veya yasal/özel izin alınmasına gerek olmayan bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Çalışmada Rus yumuşak gücünün Nye'nin ortaya koyduğu yumuşak güç kavramından hem anlayış hem de uygulama olarak farklılaştığı ve esnek ve pragmatik bir anlayışa sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bu çerçevede Rusya, Rossotrudniçestvo, Russkiy Mir, Gorchakov Kamu Diplomasi Vakfı, RIAC, Rus Ortodoks Kilisesi ve medya ayağında Russia Today ve Sputnik News vasıtasıyla bölgedeki yumuşak güç etkinliğini tedrici olarak artırmıştır. Rusya, bu kurumlar aracılığı ile "modern Rusya'nın nesnel bir algısını" oluşturmayı, Rus dili ve kültürünü tanıtmayı, Batılı değerler karşında Ortodoks Rus değerlerinin yaygınlaştırmayı ve Rusya'nın barışçıl ve küresel bir güç olarak bölge ülkeleri ile iş birliğini kuvvetlendirmeyi amaçlamıştır. Rus yumuşak gücünün bu doğrultuda etkinleşmesindeki en önemli itici güç, uluslararası arenada var olan Rusya imajının Rusya tarafından değil, daha çok Batılı aktörlerce olumsuz bir şekilde çizilmiş olmasıdır. Bu sebeple Rusya "gerçek Rusya'yı" tanıtmak ve bölge nezdinde olumlu bir Rus imajını oluşturabilmek adına bölgede esnek ve çok yönlü bir diplomasiye dayalı pragmatik bir yumuşak güç politikası izlemiştir. Bu esneklik ve pragmatizm kısa vadede her ne kadar avantaj sağlamış olsa da uzun vadede düşünüldüğünde sürdürülebilirliği noktasında sınırlılıklar taşımaktadır. Nitekim, Rus yumuşak gücünün Batılı örneklerine kıyasla daha çok devlet eksenli uygulanması, uzun dönem planlamadan yoksun oluşu ve kurumlar bazında oluşturulan politikaların yerel faktör ve dinamikleri tam anlamıyla hesaba katmaması başlıca sınırlılıklar olarak kendini göstermektedir.

2. Rusya'nın Yumuşak Gücü ve Araçları

2.1. Güç Kavramı

Uluslararası sistemin anarşik yapısı, hayatta kalmak adına devletleri kendi kendine yardım (self-help) etmeye zorlar ve bu yapıda var olabilmenin ve ulusal güvenliği sağlamanın en iyi yolu güç sahibi olmaktır. Güç ise en basit tanımıyla, başka bir aktöre yapmayacağı bir şeyi yaptırabilme ya da yapacağı bir şeyi yaptırmama yeteneği olarak tanımlanabilir (Goldstein ve Pevehouse, 2017, s. 88). Holsti'ye (1964, s. 180-182) göre güç bir ülkenin, elindeki olanak ve yetenekleri ödöl, ceza, ikna ve zorlama gibi çeşitli stratejiler kullanarak karşı tarafın davranışlarını kendi çıkarları doğrultusunda etkileme ve yönlendirme kapasitesidir. Bu iki tanımdan yola çıkarak bir aktörün, başka bir aktörü kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettirebilmesi için bazı unsurlara sahip olması gerektiği çıkarımı yapılabilir. Devletin gücünü oluşturan bu unsurlar Morgenthau (1948) tarafından nicel ve nitel olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Nicel unsurlar; coğrafya, doğal kaynaklar, endüstriyel kapasite, askeri hazırlık derecesi ve nüfustur. Nitel unsurlar ise; ulusal moral, ulusal karakter, diplomasinin ve hükümetin niteliğidir

(Morgenthau, 1948, s. 80-105). Aktör açısından önemli olan bu unsurları istenen sonuçları doğurabilecek şekilde bir araya getirebilmektir. Eğer bu unsurlar istenilen şekilde bir araya getirilemiyor veya getirilse bile istenilen sonucu vermiyor ise bu unsurlara sahip olmak güce sahip olduğunuz anlamına gelmemektedir.

Uluslararası ilişkilerde güç kavramı biçim ve kullanılan araçlar açısından üç temel başlık altında ele alınabilir; sert güç, yumuşak güç ve akıllı güç (Ernest, 2008; Nye, 2008; Pallaver, 2011). Sert güç, bir devletin daha çok askeri olanaklar, ekonomik yaptırımlar ve zorlayıcı diplomasi gibi fiziksel veya ölçülebilir unsurları kullanarak başka bir devlet veya devletler üzerinde nüfuz sağlayabilme ve davranışlarını yönlendirebilme becerisidir (Ernest, 2008, s. 114). Uluslararası ilişkilerde en eski güç biçimi olan sert güç, siyasal gerçekçilikle yaygın olarak ilişkilendirilir ve genellikle askeri müdahale, zorlama, tehdit ve havuç ve sopa politikası gibi unsurlar ile devletlerin istediklerini elde etmesini sağlar (Pallaver, 2011). Yumuşak güç ise bir ülkenin başkalarını zorla veya baskı olmadan istediğini yapmaya ikna etme kabiliyeti olarak tanımlanabilir (Nye, 2008). Kısaca zora başvurmadan insanları kendi tarafına çekebilme kabiliyeti olarak değerlendirilen yumuşak gücün önemli bir parçası da ikna etme ve cezbetme yeteneğidir. Dolayısıyla davranışsal açıdan yumuşak güç kullanımında rıza ve meşruiyet merkezi bir öneme sahiptir. Bu noktada devletlerin yumuşak güç kaynakları kurumlar, değerler, kültür ve politikalar gibi maddi olmayan unsurlar olarak ifade edilmiştir (Nye, 2009, s. 161). Akıllı güç ise hedeflere ulaşmak için hem sert hem de yumuşak güç unsurlarının bütünleşik bir strateji ile kullanılmasıdır (Nye, 2009). Bütüncül bir strateji olarak akıllı güç, sert ve yumuşak gücün etkin ve en uygun maliyetle kullanımını gerektirmenin yanı sıra güç ve etki projeksiyonu, diplomatik ikna, kapasite geliştirme gibi unsurların da sosyal ve siyasi meşruiyet oluşturmaya yönelik eş zamanlı kullanımını içermektedir (Ernest, 2008; Nye, 2009)

2.2. Yumuşak Güç

Joseph Nye'a (2017, s. 20) göre başkalarının davranışlarını etkilemenin birçok yolu vardır, bunlardan bazıları; tehdit, teşvik, ikna ya da cezbetmedir. Yumuşak güç kavramı için bu ikna ve cezbetmekten geçer. Bir devletin diğer devlet yöneticileri ya da halkaları üzerinde kendi ülkesine yönelik oluşturduğu çekicilik, onların cezbedilmesini sağlamaktadır. Bu durum ise devletin diğer devlet yöneticileri ve halkalarını kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmesini sağlarken aynı zamanda karşı tarafın bunu kendi isteğiymiş gibi bir algı oluşturmaktadır. Bu ise yumuşak gücün ta kendisini ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle yumuşak güç, diğerlerinin tercihlerini şekillendirme becerisine dayanır (Nye, 2017, s. 24). Bir ülkenin yumuşak gücü, başlıca üç kaynağa dayanır: Kültürü (kültürü başkalarına çekici geldiğinde), siyasi değerleri (yurtiçi ve yurtdışında bu değerlere bağlı kalındığında) ve dış politikaları (bu politikalar meşru ve ahlaki otoriteyi haiz görüldüğünde) (Nye, 2017, s. 32). Nye'a göre kültür, bir toplum için anlam yaratan değerler ve uygulamalar bütünüdür (Nye, 2017, s. 32). Yumuşak güç kullanımı bağlamında kültürü ele aldığımızda bir devletin kültürü evrensel değerler içerdiği ve bu değerlerin çekiciliği söz konusu olduğu takdirde diğer devlet veya devletleri etkileyebilecek kapasiteye sahip olmaktadır. Özellikle bir ülkenin sahip olduğu yaşam biçimi, zevkleri, popüler kültürü, ve ulusal mutfağı gibi unsurlar yüksek kültürel çıktı olarak diğer toplumları etkileme, cezbetme ve özendirme noktasında yumuşak güce kaynaklık etmektedir. Bu noktada ünlü film yıldızları, sporcular, futbolcular, sanatçılar ve yazarlar gibi kültürel ikonlar ve küresel değer taşıyan ulusal markaları, ticari ürünleri ve eğitim kurumları dünya uluslarını etkilemek

açısından önem taşımaktadır (Nye, 2007, s. 164-165). Siyasi değerlerin kullanımı ise bir devletin sahip olduğunu iddia ettiği demokrasi, şeffaflık ve çoğulculuk gibi siyasi ilkelere uygun davranışlar geliştirmesi ve bu davranışlarla tutarlı olarak hem ülke içinde hem de ülke dışında politikalar izlemesi noktasında etkili olmaktadır. İzlenen bu politikalarda tutarlılık gösterilmesi, çok taraflı uluslararası politikaların benimsenmesi, uluslararası hukuka ve normlara saygı duyması ise dış politikada devletlere meşruluk sağlamanın yanı sıra diğer devletler üzerinde de çekicilik uyandırması noktasında yumuşak güce kaynaklık etmektedir.

Etkisi ve sonuçları uzun vadede gözlemlenebilecek olan bu unsurlar bazen tek başlarına yeterli olmayabilir. Başka bir ifadeyle yumuşak gücün uzun vadedeki etkisini mümkün kılmak ve bir anlamda ona destek olması için sert güç unsurlarının da devreye girmesi söz konusu olmaktadır. Bazen önce sert güç kullanımına başvurulmakta ve ardından yumuşak güç araçları harekete geçirilmektedir ya da her iki güç eş zamanlı olarak bir arada kullanılabilir. Nye'a (2017, s. 55) göre sert ve yumuşak güç ayrılmaz bir biçimde iç içe geçmiş unsurlardır. Ancak bu iki güç kimi zaman birbirlerini desteklerken kimi zaman da engellemektedir (Nye, 2017, s. 49). Örneğin bir devletin kendi güvenliği için tehdit oluşturan, terörist veya düşman olarak nitelendirdiği bir gruba karşı sert güç uygulaması ters tepebilir ve kendi halkını karşı taraf ile empati kurmaya veya taraf olmaya itebilir. Bu durumda ise istemeden düşman olarak tanımladığı unsurların yumuşak gücünü arttırmış olmaktadır. Nitekim, ABD'nin 2003 yılında Irak'a yönelik sert güç kullanımı (Ebu Gureyb hapishanesinde yaşananlar vb.) kendi halkı ve uluslararası kamuoyu nezdinde ters bir etki yaratmıştır. ABD kamuoyu açısından değerlendirildiğinde, halk kendi liderine karşı güvenini yitirmiş ve Irak müdahalesinin meşruiyetini sorgulanmıştır. Uluslararası kamuoyunda ise ABD'nin imajı ve yumuşak güç algısına yönelik negatif bir tutum oluşmuştur.

Sert güç kullanımı ile tamamen bağımsız bir ilişkiye sahip olmayan yumuşak güç kavramı her ne kadar 1990'lı yıllarda ortaya çıksada tarih boyunca çeşitli devlet adamları ve ülkeler yumuşak güç unsurlarını farklı biçimlerde kullanılmıştır. Dolayısıyla yumuşak güç kavramına yapılan eleştirilere cevaben Nye'in (2007) da ifade ettiği üzere her ne kadar kavram yeni olsa da ifade ettiği davranış biçimi çok da yeni yazılmaz. Nitekim yumuşak güç unsurlarının kullanımına kendi dönemi içinde vurgu yapan Çinli filozof Mencius "insanları kazanırsan imparatorluğu kazanırsın" demiştir (Nye, 2007, s. 162). Benzer bir şekilde "kaleyi içten fethetmek" değişiyle ile Türk dilinde de var olan bu anlayış yumuşak güç unsurlarının kullanımına vurgu yapmaktadır. Lakin kültür emperyalizmi, propaganda, kamu diplomasisi ve ekonomik yardımlar boyutuyla tarihin farklı dönemlerinde karşımıza çıkan yumuşak güç kullanımı bütünlüklü bir anlayış içerisinde ancak soğuk savaş sonrası dönemde kullanılmaya başlanmıştır. Nye (1990, 2004, 2008) ve diğerlerinin de (Gallarotti, 2011; Solomon, 2014) ifade ettiği üzere iletişim, haberleşme ve bilgi teknolojilerindeki köklü gelişmeler, bununla birlikte değişen küresel sistem ve bu sistemin ürettiği yeni uluslararası dinamikler göz önünde tutulduğunda güç kullanımı, tehdit ve yaptırımlara dayanan sert güç uygulamalarından ziyade imrenilme, takip edilme ve benimsenmeye dayalı yumuşak politikalarının sistemli ve bütünlüklü bir şekilde uygulandığını görmekteyiz.

Nitekim günümüzde devletlerarasındaki mücadele, savaş meydanlarında vuku bulduğundan daha fazla bilgi, teknoloji, kültür ve ticaret alanlarında yaşanmaktadır. Zira Nye'in (2008) da vurguladığı gibi devletler askeri ve ekonomik açıdan ne kadar güçlü olursa olsun, uluslararası sistemde çıkarlarını korumak adına tehdit, ekonomik yaptırım ve kuvvet kullanımı gibi sert güç unsurlarına başvurması gittikçe maliyetli bir hal almıştır. Bu da geçmişle

kıyaslandığında yumuşak güç unsurlarının günümüzde daha da önem kazanmasına neden olmuştur. Her ne kadar devletler sert güç unsurlarını geliştirmeye önem verip, sahip oldukları teknoloji ve bilgi birikimini savunma sanayii alanında kullanmaya gayret sarf etseler de karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin arttığı ve küresel ölçekli tehditlerin ulus devletin yetki sınırlarını aştığı günümüzde yumuşak güç kullanımı küresel rekabette merkezi bir konuma sahip olmuştur. Nitekim Aralık 2019 tarihinde Çin’in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve kısa sürede küresel bir sorun haline alan Covid-19 salgını uluslararası iş birliği, insani yardım ve kamu diplomasisi gibi konuları ön plana çıkarmış ve büyük güçler arasındaki küresel ölçekli rekabeti daha çok yumuşak güç sahasına taşımıştır. Nye’in, (2017, s. 95-96). ABD’nin HIV/AIDS ile mücadelede öncülük yaptığında uluslararası cazibesini ve yumuşak gücünü arttırabileceğini ön görmesi gibi Covid-19 salgınında da etkin müdahale yöntemleri geliştiren ve insani yardımlarda bulunan Çin ve Rusya gibi ülkelerin yumuşak gücünün ve uluslararası politikadaki etkinliğinin artacağını söyleyebiliriz.

2.3. Rusya’nın Yumuşak Güç Algısı

Rusya’da yumuşak güç algısına geriye dönük bakıldığında, Rus siyasal elitleri açısından kavramın daha çok Putin’in 2004–2008 yıllarındaki ikinci başkanlığı döneminde çekici hale gelmeye başladığı söylenebilir. Yakın komşuları üzerinde gücünü yeniden tesis etmek isteyen Kremlin yönetiminin izlediği proaktif politikalar bir anlamda yumuşak güç kavramının Rus dış politika söyleminde yer bulmasına zemin hazırlamıştır (Sergunin ve Karabeshkin, 2015, s. 349). Rus siyasal elitleri açısından yumuşak güç kavramı genellikle Sovyet-sonrası alanda iktisadi, politik ve sosyo-kültürel bütünleşmeyi sağlamaya yardımcı bir araç olarak görülmüştür. 2003’te Gürcistan’da, 2004’te Ukrayna’da ve 2005’te Kırgızistan’da yaşanan bir dizi Renkli Devrim ile de yumuşak güç kavramı, Rusya’nın dış politika yöneliminde giderek önem kazanmaya başlamıştır (Sergunin ve Karabeshkin, 2015, s. 349).

Yumuşak güç kavramı 2000’li yılların ortasına kadar özellikle Soğuk Savaş dönemindeki ideolojik çekişmenin de süregelen etkisiyle daha çok “Batı icadı” olarak algılanmıştır (Akhundova, 2019, s. 88). Ancak Rusya’nın yakın çevresinde yaşanan Renkli Devrimlerden sonra Batı’dan gelen müdahaleleri bertaraf etmek ve Rusya’nın uluslararası imajını artırmak adına Vladimir Putin ve Vladislav Surkov ekseninde Rusya’nın yeni ulusal ideolojisi şekillenmeye başlamış ve “egemen demokrasi” kavramı geliştirilmiştir. Hem Batılı devletler nezdinde hem de eski Sovyetler Birliği ülkelerinde oluşan olumsuz Rusya imajını iyileştirmeyi hedefleyen Kremlin yönetimi, bu kavram ile Rusya’nın kendisine has tarihsel, jeopolitik ve siyasi özellikleri ile demokratik ve egemen bir ulus devlet olarak bölgesinde var olduğunu vurgulamak istemiştir. Vladimir Putin, Sergei Ivanov, Boris Gryzlov and Vasily Yakemenko başta olmak üzere Rus siyasi elitleri açısından “egemen demokrasi” kavramı, dışarıdan gelebilecek her türlü müdahaleye kapalı egemen bir ulus devlet olarak, Rusya’nın Batılı modellerden farklılaşmış ve kendisine özgü ihtiyaçlarına cevap verebilen bir demokratik sisteme sahip olduğunu ifade etmektedir (Güven, 2012, s. 91). Bu noktada egemen demokrasisini anlayışının nihai amacı, esasında Putin Rusya’sının siyasal otoritesini sağlamlaştırırken uluslararası kamuoyundan Rusya’ya yöneltilecek her türlü eleştiriyi de uzak tutmaktır (Güven 2012, s. 101). Nerijus Maliukevicius’a (2013, s. 76) göre “Egemen demokrasi” Doğu siyasi kültürüne uyması ve otoriter liderler için dışsal etkileri etkisizleştirilmesi ile hem Putin’in yumuşak gücünün arkasındaki ideolojik temel olmuş hem de bazı siyasi seçkinleri cezbetmiştir.

Ancak 2008 yılında Rusya'nın Gürcistan'a yapmış olduğu askeri müdahale ve 2011 parlamento ve 2012 başkanlık seçimlerinde yaşanan şaibe, Rusya'nın hem yakın komşuları üzerindeki hem de dünya çapındaki saygınlığının zarar görmesiyle sonuçlanmıştır. Dolayısıyla “saldırgan” ve “demokratik olmayan” bir ülke imajını ortadan kaldırmak ve bir anlamda uluslararası kamuoyu nezdindeki çekiciliğini artırmak isteyen Kremlin yönetimi için etkin bir enformasyon kampanyası ve yumuşak güç politikasına sahip olmak bir gereklilik haline dönüşmüştür (Velikaya ve Simsons, 2020). Bu nedendir ki 2012 yılında yapılan başkanlık seçimlerinin akabinde Putin, yumuşak güç unsurları da dâhil olmak üzere geleneksel olmayan dış politika araçlarının Rus dış politikasının bir parçası haline getirilmesi gerekliliğini vurgulamıştır (Sergunin ve Karabeshkin, 2015, s. 350). Rusya'nın yumuşak güç kapasitesinin artırılmasına ilişkin ifade edilen bu gereklilik aynı zamanda Rus siyasi elitleri tarafından da kabul görmüş ve 2013 yılında uygulamaya konulan Rusya'nın yeni Dış Politika Konsepti'nde geniş bir yer bulmuştur (Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2013). Bu noktada özellikle ABD ve Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyaslandığında Rusya'nın etkili bir yumuşak güç stratejisi geliştirememiş olması ve uluslararası kamuoyunda oluşan Rusya karşıtı eğilim, Kremlin yönetiminin yumuşak güç kavramına artan ilgisini tetikleyen başlıca nedenler olmuştur. Ancak yumuşak güç unsurları her ne kadar Kremlin'in 2012 sonrası dış politikasında artan bir öneme sahip olsa da Rus siyasi elitleri için yumuşak güç algısı Batı'nın bilhassa da Joseph Nye'nin ifade ettiği anlamdan önemli ölçüde farklılık göstermektedir.

Meseleyi Nye'ın yapmış olduğu orijinal tanım çerçevesince değerlendirecek olursak, bir devletin hedeflerine ulaşmak için önünde bulunan “zorlama, satın alma veya cezbetme” seçeneklerin sonuncusu olan “cezbetme” yumuşak güç kavramının alametifarikası kabul edilmekteyken Rusya'da yumuşak güç algısının daha ziyade pragmatik ve araçsallaştırılmış bir anlayışa sahip olduğu görülmektedir. Nitekim yumuşak güç kavramının Rus dış politika söylemine girmeye başladığı 2008 yılında kavram Moskova tarafından Sovyet-sonrası ülkelerdeki vatandaşlarına yönelik bir politika aracı olarak görülmüştür. Rus Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, Rossiyskaya gazetesine vermiş olduğu röportajda bunu şu şekilde ifade etmiştir:

“Günümüzde medeni, insani, kültürel, dış politika ve diğer çekicilik biçimleri ile dünyayı etkileme yeteneği olarak adlandırılan sözüm ona “yumuşak güç”, tarafınca artan bir rol oynanmaktadır. İnanıyorum ki sınırlarımız dışındaki tüm yurttaşlarımızla olan farklı tüm bağlarımız da bu faktörler hesaba katılarak tam olarak inşa edilir” (Lavrov, 2008; aktaran Sergunin ve Karabeshkin, 2015, s. 352).

Yumuşak güç kavramına ilişkin ilk yıllarda ortaya konulan bu araçsallaştırıcı tanım zamanla kısmen terk edilmiş ve yerini daha kapsayıcı ama hala pragmatik bir anlayışa terk etmiştir. 2012 yılında Vladimir Putin, “Rusya ve Değişen Dünya” adlı makalesinde yumuşak gücü, “silah kullanmadan bilgilendirme ve diğer anlayışlar ile dış politika hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik araçlar ve metotlar bütünüdür” şeklinde ifade etmiştir (Tatlı, 2018, s. 81). Yine benzer bir şekilde 2013 yılında uygulamaya konan Rusya'nın Yeni Dış Politika Konseptinde çağdaş uluslararası politikanın vazgeçilmez bir parçası haline gelen yumuşak gücün dış politika meselelerini çözüme kavuşturmak için sivil toplum, enformasyon, iletişim, insani yardım ve klasik diplomasiye alternatif diğer yöntemler ve teknolojileri de içeren bir dizi karmaşık araç setinden oluştuğu vurgulanmıştır (Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2013). Her ne kadar Rusya'da yumuşak güç algısı zamanla daha kapsayıcı ve bütüncül bir anlam kazanmış olsa da her iki tanımlamanın da Nye'ın ortaya koyduğu anlayıştan farklılaştığı görülmektedir. Nye, siyasi gücün kullanılması ile çekici bir kültür, refah ve ahlaki

değerler arasında bir bağlantı görürken; Rusya için yumuşak güç çekicilik ile ilgili değildir; bunun yerine, daha çok dış politik hedeflere ulaşmak, rakipleri manipüle etmek, baltalamak ve zayıflatmak için askeri olmayan araçlara atıfta bulunmaktadır (Meister, 2016, s. 7). Ayrıca Rus dış politikasında güvenlik merkezli bakış açısının ağır basması da yumuşak güç algısı ve uygulamasının da Batılı örneklerle kıyasla farklılık göstermesine neden olmuştur. Batılı devletler için yumuşak güç anlayışı daha çok cazibenin oluşturulması ve Batılı değer yargılarının ve yaşam biçiminin gönüllü olarak benimsetilmesine vurgu yaparken Rusya için yumuşak güç uygulaması, askeri/zorlayıcı araçlara destek olarak dış politikada ulusal çıkar ve güvenlik stratejilerine hizmet etmekte ve bilhassa Sovyet-sonrası alanda etki ve imaj oluşturarak güvenlik ve işbirliği çemberi tesis etmeye odaklanmaktadır.

2.4. Rusya’nın Yumuşak Güç Kaynakları ve Araçları

Sovyetler Birliği’nin yıkılması ve 1990’lı yıllarda Rusya’nın içinde bulunduğu ekonomik ve siyasal kriz ortamı Rus yumuşak gücünün neredeyse sıfırlanmasıyla sonuçlanmıştır. Rusya’nın dış politikada zedelenen imajını onarmayı ve Rus yumuşak gücünü yeniden tesis etmeyi amaç edinen Putin, iktidara geldiği ilk yıllardan günümüze, dünyadaki Rusya algısını yeniden oluşturmaya çalışmış ve dış politikada yumuşak güç araçlarının kullanılmasına ağırlık vermiştir (Hill, 2006). Özellikle eski Sovyet coğrafyasına yönelik eğitim ve kültür merkezlerinin desteklenmesi ve Rus kültürü ve dilinin yayılmasına vurgu yapan Putin yönetimi, Rusya’nın uzak coğrafyasında siyasal ve ekonomik enstrümanları da içeren kendine özgü ve kapsamlı bir yumuşak güç politikası izlemeye çalışmaktadır. Bu çerçevede ekonomi ve enerji kaynakları gibi fiziki enstrümanları da yumuşak güç unsuru olarak araçsallaştıran Rusya, kendisini çekici bir ekonomik güç olarak konumlandırmaya ve hem yakın coğrafyasında hem de Avrasya bölgesinde önemli bir dış yatırımcı, güvenilir bir enerji tedarikçisi ve gelecek vaat eden bir piyasa ekonomisi imajını tesis etmeye çalışmaktadır (Sergunin ve Karabeshkin, 2015, s. 354).

Bunun yanı sıra Rus yumuşak gücüne kaynaklık eden başlıca unsurlar olarak kültürel bağlar (eğitim, din, dil ve medya), Rus azınlıklar ve bölgesel örgütlenmeler de ön plana çıkmaktadır. Avrasya coğrafyasının büyük bir bölümü göz önüne alındığında etnik, kültürel, dini kimlikler üzerinden Rusya’nın bölgedeki yumuşak güç etkinliğini devam ettirdiği görülmektedir. Bölge ülkeleri üzerinde Rus kültürünün ve dini kurumlarının süregelen tesiri, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ile olan siyasi ilişkiler ve Rus dilinin bölgesel bir lingua franca olarak eğitim, ticaret ve kültür faaliyetlerinde kullanılıyor oluşu Rusya’yı bölgede yaşayan toplumlar için çekici bir hale getirmektedir (Hill, 2006, s. 342). Ayrıca Sovyetler Birliği’nin dağılması ve ülke dışına yapılan göçler sebebiyle bugün Rusya dışında 25 milyona yakın Rus soydaşı yaşamaktadır (Lebedeva, 2020, s. 40). Bir anlamda yaşadıkları ülkelerle Rusya Federasyonu arasında köprü vazifesi gören Rus etnik unsuru, Rus yumuşak gücünün oluşturulmasına ve ülke dışında olumlu bir Rusya imajının tesis edilmesine kaynaklık etmektedir.

Dolayısıyla bölgesinde önemli bir aktör olarak uluslararası sistemdeki mevcut konumunu güçlendirmeyi amaç edinen Kremlin yönetimi için sahip olduğu yumuşak güç potansiyelini, kurumsal düzenlemeler ve kamu diplomasisi ile harekete geçirmek başlıca dış politika hedeflerinden biri olmuştur. Bu bağlamda yumuşak güç uygulamaları 2000’li yıllarda Rusya’da önem kazanmaya başlamış ve bilhassa da 2010’lu yıllarda yapılan bir dizi kurumsal

düzenlemeyle Rus yumuşak gücü harekete geçirilmeye çalışılmıştır. Her ne kadar Rus yumuşak gücünün kurumsal temelleri terimin kendisinin kullanılmasından çok daha öncesine dayansa da etkin bir kurumsallaşma sürecinin daha çok Putin'inin 2. ve 3. Başkanlık dönemlerine tekabül ettiği söylenebilir. Nitekim Putin'in 9 Temmuz 2012'de Rus büyükelçileri ve daimi temsilcilerinin yer aldığı “Değişen Dünyada Rusya” temalı toplantıda kullandığı şu ifadeler Rus yumuşak gücünün kurumsallaşmasına yönelik artan ihtiyacın bir göstergesi olmuştur;

“Rusya'nın yurt dışındaki imajı bizim tarafımızdan oluşturulmadığı için ölkemizdeki gerçek durum ve ölkemizin küresel medeniyete, bilime ve kültüre olan katkısı yansıtılmıyor. Ölkemizin politikaları bugün tek taraflı bir tasvirde mustarıptır... Ancak bizim hatamız, konumumuzu yeterince açıklamamamızdır... Dışışleri Bakanlığı'nın, BDT İşleri Federal Ajansının, Yurtdışında Yaşayan Yurttaşların (Rossotrudnichestvo) ve Uluslararası İnsani İşbirliği ve Rus Coğrafya Derneği'nin bu konuda planları olduğunu biliyorum ve sizden bu planları ve fikirleri gerçekleştirmede daha aktif olmanızı rica ediyorum” (Official Internet Resources of the President of Russia, 2012).

Bu noktada Rusya'nın ulusal imajını olumlu yönde geliştirmek ve Rus yumuşak gücünün bölgede ve dünyada etkin kullanımını temin etmek adına yapılan kurumsal düzenlemeler ile aşağıda ayrıntılı bir şekil yer verdiğimiz bir dizi yumuşak güç araçları oluşturulmuştur.

2.4.1. Rossotrudnichestvo

Tam adı “Bağımsız Devletler Topluluğu ile İlişkiler, Yurtdışında Yaşayan Vatandaşlar ve Uluslararası İnsani İşbirliği Federal Ajansı” olan ve Rusçada Rossotrudnichestvo şeklinde kısaltılan Rusya İşbirliği Ajansı, 2008 yılında Dışışleri Bakanlığı bünyesinde oluşturulmuştur (Yıldırım, 2014, s. 149). Bir yumuşak güç aracı olarak Rossotrudnichestvo her ne kadar genel kabul görmüş sivil toplum kuruluğu (STK) tanımına uymasa da Ajansın selefleri esasında STK olarak ortaya çıkmıştır. Liberal demokratik değerlere karşı takındığı ideolojik tutum sebebiyle Batı Blok'u devletleri tarafından uluslararası izolasyona maruz kalan SSCB'nin dünya ile kültürel düzlemde ilişkiler geliştirebilmesi için başta Rus kültür topluluğunun bireysel temsilcilerinin inisiyatifi ile 1925 yılında Yabancı Ölkeler ile Kültürel İlişkiler Derneği (VOKS) kurulmuş ve 1958 yılında Sovyet Dostluk Toplulukları Birliği'ne (SSOD) dönüştürölmüştür (Lebedeva, 2020, s. 29). Ancak, SSCB'nin dağılması ile birlikte SSOD, STK kimliğini kaybetmiş ve 1994 yılında devlete bağlı resmi bir kuruluğu olan Rusya Uluslararası Bilimsel ve Kültürel İş birliği Merkezi'ne (Roszarubezhcenter) dönüştürölmüştür (Lebedeva, 2020, s. 32). 2008 yılında ise yayımlanan Başbakanlık Kararnamesi ile Dışışleri Bakanlığı bünyesine alınarak Rossotrudnichestvo adını almıştır (Rossotrudnichestvo, t.y.a). Ajansın temel görevi en kısa ifadeyle dünya kamuoyunda “modern Rusya'nın nesnel bir algısını” oluşturmaktır (Osipova, 2017, s. 351). Rusya'nın yumuşak gücünü farklı coğrafyalara taşıma adına faaliyet gösteren Rossotrudnichestvo kamu diplomasisi, Rus kültürü ve dilinin yaygınlık kazanması, yurt dışında yaşayan Rusya vatandaşlarının çıkarlarının koruması, BDT ölkelerinin entegrasyonuna yardımcı olunması, uluslararası kalkınma yardımı ve insani iş birliğinin güçlendirilmesi noktasında çalışmalar yapmaktadır (Aliyev, 2019, s. 33). Yurt dışında Rus Kültür ve Eğitim Merkezleri ve dış temsilciliklerle iş birliği içinde faaliyet gösteren Rossotrudnichestvo'nun Asya Ölkelerinde 18, BDT Ölkelerinde 15, Afrika Kıtasında 9, Amerika Kıtasında 10 ve Avrupa'da 28 olmak üzere toplamda 80 ölkede Temsilciliği bulunmaktadır (Halidov, 2014, s. 49). Ajans, Rus dili ve kültürünün yayılması amacıyla yılda yaklaşık 19.000 çocuk ve yetişkinin Rusça dersi almasını

sağlamaktadır (Osipova, 2017, s. 351). Temsilciliklerinin bulunduğu ülkelerde STK’lar da dâhil olmak üzere farklı kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde çalışan Rossotrudniçestvo, Rus yumuşak güç araçlarının başlıca lokomotif unsurlarından biri olarak öne çıkmaktadır.

2.4.2. Russkiy Mir Vakfı

Russkiy Mir Vakfı, 2007 yılında bizzat Putin tarafından yayınlanan bir kararname ile Rusya Dışişleri Bakanlığı bünyesinde oluşturulan üç temel vakıftan biri olarak faaliyete başlamıştır (Osipova, 2017, s. 351). Rus kültürüne ait değerleri dünya çapında tanıtmayı amaçlayan Vakıf, “Rusya’nın ulusal mirasını ve dünya kültürünün önemli bir parçası olarak Rus dilini geliştirmek ve yurtdışında Rus dili öğretim programlarını desteklemek” amacıyla kurulmuştur (Russkiy Mir Foundation, t.y.). “Rus Dünyasını küresel bir proje olarak şekillendirmeyi” hedefleyen vakfın yönetiminde Rusya’da yumuşak güç fikrinin öncülerinden Vyacheslav Nikonov’un bulunması Vakfın, Rus yumuşak gücünün bir unsuru olarak etkin şekilde kullanılmasını sağlamıştır. Nikonov, Russkiy Mir teriminin dünyanın her yerindeki Rusya’nın tüm dostları, yani Rusya’nın dili, kültürü ve tarihiyle ilgilenen tüm insanları kapsadığını ifade etmiştir (Hudson, 2013, s. 174). Bu ifadesi Vakfın çalışmalarının sadece Rusça konuşulan bölgelerde ya da Rusya’nın soydaşlarının yaşadığı coğrafyalarla sınırlı kalmayacağını aynı zamanda bu alanların dışında da faaliyetler yürüteceğinin ve Rus dış politikasının hedefleri doğrultusunda kapsayıcı bir şekilde çalışacağını göstergesidir. Vakıf, kurumsal olarak hem kamu hem de özel fonlar tarafından desteklendiğini belirtse de kuruluşundan bu yana finansmanını devlet bütçesinden sağlamıştır (Hudson, 2013, s. 104). Vakfın öncelikli faaliyet alanları şunlardır:

Rus merkezleri ve Rus dünyası birimlerini oluşturmak

Hibe programları

Eğitim programları

Uluslararası ve sosyal etkinlikler

Bilgilendirme projeleri

Yurt dışında Vakıfla bağlantılı kurulan merkezler, ev sahipliği yapan ülkelere yönelik özel işbirliği programları yürütmekte ve Batı kültür geleneğine alternatif olarak Rus değerlerin teşvik edilmesi noktasında çalışmalar yürütmektedir (Anlamassova, 2017, s. 164). British Council, Goethe Institute gibi kurumlardan farklı olarak özellikle orta öğretim kurumları ve üniversiteler bünyesinde Rus dili kursları, uzaktan eğitim programları ve Rus tarihi ve kültürüne ilişkin eğitim programları açmaktadır (Tatlı 2018, s. 86). Rusya Eğitim Bakanlığı’nın 2019 yılında yaptığı açıklamada Rusçanın yurtdışında kullanımının yaygınlaştırılması adına 2019-2025 dönemi için bütçeden 7,4 milyar ruble ayrıldığını duyurmuştur (Russian World, 2019).

2.4.3. Gorçakov Kamu Diplomasisi Vakfı

Rus karar alıcılar genel olarak, Rusya’nın hilafına tarihi çarpıtmak ve Rusları dünya sahnesinde saldırgan bir ulus olarak resmederek uluslararası kamuoyu nezdinde Rusya fobisini teşvik etmek için kirli bir enformasyon savaşı yürütüldüğü kanısını taşımaktadır (Semedov ve Kurbatova, 2020, s. 47). Bu sebeple Rus yumuşak gücünün kamu diplomasisi alanında faaliyet

göstermesi için 2010 yılında Rusya Dışışleri Bakanlığı bünyesinde Gorçakov Kamu Diplomasisi Vakfı kurulmuştur (Lebedeva, 2020, s. 38; Osipova, 2017, s. 351). Vakıf, dış politika alanında Rusya'da faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının, ortak bir kamu diplomasi dili geliştirmelerini amaçlamaktadır (Halidov, 2014, s. 64). Yurtiçinde ve yurtdışında eğitim kurumları ile ortaklık kuran Vakıf, yabancı uzmanların ve yurtdışındaki Rus uzman ve akademisyenlerin Rusya'ya ziyaretlerini sağlamakta ve hem Rusya'da hem de diğer ülkelerde çeşitli uluslararası konferanslar ve akademik etkinlikler düzenlemektedir (Osipova, 2017, s. 352). Vakfın 2019 bütçesine göre öncelikli faaliyet alanlarını, "uluslararası işbirliği, Orta Doğu ve diğer birçok ülkedeki güvenlik sorunları" olarak belirlemiştir (Lebedeva, 2020, s. 141). Vakıf, Rusya'nın uluslararası toplumdaki imajını iyileştirmeye yönelik faaliyetlerinde medya, iş dünyası ve STK'lar ile birlikte çalışmaya ayrıca özen göstermektedir.

2.4.4. Rus Ortodoks Kilisesi

Rus milli kimliğinin ruhuna derinden işlemiş olan Ortodoksluk, Rusya'nın tarihsel inancı olmuştur. Sovyetler Birliği döneminde ateizm her ne kadar bir devlet politikası olarak ön plana çıkarılmış olsa da Sovyet-sonrası dönemde din, dış politikadaki tarihsel önemini yeniden kazanmıştır. Bu bağlamda Rus Ortodoks Kilisesi, hem devlet kurumları hem de sivil toplumla olan derin tarihsel bağları nedeniyle Rus yumuşak gücünün başlıca kaynaklarından biri olagelmıştir (Hudson, 2013, s. 104). Bilhassa Ukrayna ve Gürcistan krizlerinde oynadığı yapıcı rol sebebiyle bu ülkeler ile Rusya arasında önemli bir uzlaşı kanalı vazifesi görmüş ve kriz dönemlerinde dini kimliğinden çok yumuşak güc aracı kimliği ile öne çıkmıştır (Sergunin ve Karabeshkin, 2015, s. 356). Rus Ortodoks Kilisesi'nin yumuşak güc alanında devlet ile resmi olarak ortaklaşa faaliyetler yürütmeye başlaması 2003 yılında Rusya Dışışleri Bakanlığı ile ortak çalışma grubu oluşturmasıyla başlamıştır (Stetsko, 2020, s. 160). Bu noktada Kilisenin amacı, Batı değerlerine karşı Ortodoks Rus değerlerinin dile getirilmesi ve yayılması görevini üstlenmek (Tatlı, 2018, s. 95) ve Rusya'nın imajının oluşumuna katkıda bulunarak Rus manevi ve dini nüfuz alanlarını genişletmektir (Stetsko, 2020, s. 160). Kilise, hem bu amaçları gerçekteştirebilmek hem de uluslararası düzlemde kamuoyu oluşturucu bir unsur olarak otoritesini ve güvenilirliğini arttırmak için Rusya'nın diğer yumuşak güc araçlarıyla da işbirliği yapmaktadır (Hudson, 2013, s. 188). Bu noktada kilise Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi ile birlikte Ortodoks dünyası üzerinde etkinliği olan iki önemli kurumdan biridir. Lakin, 2018 yılında Ukrayna Ortodoks Kilisesi'nin Rus Ortodoks kilisesinden ayrılarak "otosefallik" (bağımsızlık) kazanması Kilisenin etkinliğine kısmen gölge düşürmüş ve Rusya tarafında endişe uyandırmıştır.

2.4.5. Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RIAC)

2010 yılında Devlet Başkanlığı kararnamesi ile Rus Dışışleri Bakanlığı bünyesinde kurulmuş olan en genç kuruluşlardan biri olan RIAC, kendisini kâr amacı gütmeyen akademik ve diplomatik düşünce kuruluşu olarak tanımlamaktadır. RIAC temel misyonu, Rus bilimsel kurumları ile yabancı merkez ve akademisyenler arasında uluslararası ilişkilerin ana meseleleri hakkında fikir alişverişinde bulunarak Rusya'nın küresel topluma barışçıl entegrasyonunu kolaylaştırmaktır (Russian International Affairs Council [RIAC], t.y.). Ayrıca dış politika uzmanlarının yetiştirilmesi ve uluslararası ve bölgesel politikaların gelişmesine katkıda

bulunmakla birlikte çeşitli konferans, seminer ve toplantılar vasıtasıyla Rus dış politika anlayışının uluslararası çevrelerle paylaşılması sağlanmaktadır (Halidov, 2014, s. 66). 2019 yılı rakamlarıyla 134,5 milyon ruble bütçeye sahip olan Konseyin başkanlığı Sovyetler Birliği döneminde Dışişleri Bakan Yardımcılığı yapmış olan Igor Ivanov yapmaktadır (RIAC, 2019, s. 70). Ivanov’un yanı sıra Kremlin sözcüsü Dmitry Peskov ve Dış İşleri Bakanı Sergey Lavrov’un da RIAC üyeleri olması, Konseyin yöneliminde Rus devlet söyleminin ağır basmasına neden olmaktadır. Bu durum esasında Konseyin uluslararası paydaşlarla olan ilişkilerine olumsuz yönde etki edip Rus yumuşak gücünün etkin kullanımına kısmen gölge düşürse de Konsey, akademik ve fikri düzlemde Rusya’nın dünya ile olan bağlarının kuvvetlendirilmesinde önemli bir role sahiptir.

2.4.6. Medya Kuruluşları

Devletlerin dış politika araçlarında medya kuruluşlarının yeri oldukça büyük öneme sahiptir. İletişim teknolojilerinin gelişmesi ve internetin yaygınlaşması ile medya kurumları etkili bir yumuşak güç unsuru haline gelmiştir. Bu durumun farkında olan devlet yöneticileri, medya kurumlarını hem meşruiyet zemini yaratmak hem de dünya kamuoyuna yönelik yumuşak güç projeksiyonu oluşturmak adına kullanmaktadır. Bu bağlamda Rus politik elitleri de medya kuruluşları vasıtasıyla Rus yumuşak gücünü diğer devletler ve uluslararası kamuoyu nezdinde harekete geçirmeye ve BBC, CNN ve Al Jazeera gibi Batı tandanslı medya kuruluşlarının haber tekelini kırmaya çalışmaktadır.

2.4.6.1. Russia Today (RT)

Devlet destekli bir uluslararası haber ajansı olarak 2005 yılında yayın hayatına başlayan Russia Today (RT), Rusya’nın yurtdışındaki imajını güçlendirmeyi, küresel olaylara alternatif bir bakış açısı sağlamayı ve uluslararası toplumu Rus bakış açısıyla tanıtmayı hedeflemektedir (Borshchevskaya ve Cleveland, 2018, s. 3; Osipova, 2017, s. 348). 2013 yılında vermiş olduğu bir röportajda Putin, RT’nin kuruluş amacını; “Bu projeyi 2005 yılında tasarladığımızda, sadece Rusya’daki olayları tarafsız bir şekilde ele almakla kalmayan, aynı zamanda küresel bilgi akışı üzerindeki Anglo-Sakson tekelini kırmaya çalışan güçlü bir oyuncuyu dünya sahnesine tanıtmaya amaçlamıştık” diyerek ifade etmiştir. Başta İngilizce olmak üzere Arapça, İspanyolca, Almanca ve Fransızca dillerde de yayın yapan RT Batı medyasının bilgi tekeline karşı çıkararak editöryel stratejisini nesnel bir gerçekliğin olmadığı fikrine dayandırmaktadır (Osipova, 2017, s. 348; Yablokov, 2015, s. 305). Genel Yayın Yönetmeni Margarita Simonyan’ın “Herkes arka bahçelerinde neler olduğunu bilmek ister... Bir yandan son derece ilginç, nefes kesici ve izleyicilerimiz için büyüleyici, diğer yandan da ana akım medyada fazla rapor edilmemiş hikâyeler aramaya karar verdik” (Yablokov, 2015, s. 305) diyerek RT’nin içerik politikasını tanımlamış ve Rusya imajının uluslararası alandaki çekiciliğini arttırmayı hedeflediklerini ifade etmiştir (Yablokov, 2015, s. 305). Ancak RT’nin devlet desteği ile kurulmuş olması, yayın politikasında Kremlin’in sözcülüğünü yaptığı eleştirilerine maruz kalmasına neden olmuştur. Her ne kadar bu eleştiri doğruluk payı taşısa da birçok kişinin RT’yi yumuşak güç aracı olarak ne kadar etkin bir biçimde kullanıldığını gözden kaçırmalarına neden olmuştur (Yablokov, 2015, s. 301).

2.4.6.2. Sputnik News

Russia Today himayesinde, ancak ona alternatif olarak 2014 yılında yayın hayatına başlayan Sputnik News, bugün enformasyon ayağında Rusya'nın yumuşak gücünü oluşturan birincil küresel medya markalarından biri haline dönüşmüştür. Başta İngilizce, İspanyolca, Arapça ve Çince olmak üzere farklı dillerde haber bültenleri oluşturan ve 31 dilde multimedya içeriği ve radyo yayını yapan Sputnik News günlük 800 saati geçen radyo yayınıyla 34 farklı ülkede ve 130'dan fazla şehirde faaliyet göstermektedir (Budnitskiy, 2014; Osipova, 2017, s. 348-349). Dünya kamuoyu üzerinde etkin bir enformasyon kampanyası yürüten ve nihayetinde uluslararası ölçekte olumlu bir Rusya imajı oluşturmayı temel amaç edinen Sputnik News, tıpkı Russia Today gibi, "tek kutuplu dünya düzenini destekleyen ABD merkezli agresif habercilik anlayışına" meydan okumaktadır (Osipova, 2017, s. 349). 2013 yılından bu yana RT'nin Genel Direktörü olan Dmitry Kiselyov, Sputnik News'un yayın politikasını kısaca "çok kutuplu, çok renkli ve çok kültürlü bir dünya" olarak tanımlayarak bu üç temel eksen üzerine dayandırmaktadır (Budnitskiy, 2014). Sputnik News'un yayıncılık politikasına ilişkin Kiselyov'un ortaya koyduğu bu anlayış bir anlamda yeniden süper güç projeksiyonuna sahip olan Rusya'nın bilgi ve enformasyon alanında da Amerika Birleşik Devletleri merkezli dünya hegemonyasına meydan okuması olarak görülebilir. Nitekim Kiselyov yapmış olduğu açıklamada her ne kadar Amerika Birleşik Devletleri'nin adını açıkça zikretmese de "dünya kendini istisnai olarak değerlendiren ve hükmetmeye zorunlu hisseden bir ulustan bıkmıştır" diyerek bunu örtülü bir şekilde ifade etmiştir (Budnitskiy, 2014).

3. Rusya'nın Orta Doğu Tasavvuru

Orta Doğu bölgesi, Doğu-Batı yönlü göç ve ticaret yolları üzerinde bulunması ve sahip olduğu doğal zenginlikler nedeniyle tarih boyunca bölge dışı aktörlerin güç mücadelesine sahne olmuştur. Çarlık Rusya'sı da Karadeniz'de hâkimiyet sağladıktan sonra yönünü bu Orta Doğu ve Akdeniz coğrafyasına çevirmiştir. Tarih yazınında Rusların sıcak denizlere inme politikası olarak bildiğimiz bu amaç, I. Petro'dan bu yana devam eden bir dış politika yönelimi olagelmıştır. Bu doğrultuda Rusya, Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılma sürecinde ve I. Dünya Savaşı döneminde Orta Doğu topraklarının paylaşım planları içerisinde yer almıştır. Ancak Bolşevik İhtilali'nin gerçekleşmesi ve Çarlık yönetiminin son bulmasıyla yapılan gizli paylaşım antlaşmaları Bolşevikler tarafından ifşa edilmiştir. İhtilal sonrası kurulan Sovyet yönetimi ile Orta Doğu arasındaki ilişkiler ise İngiliz ve Fransızların bölgede tesis ettikleri mandater rejimler nedeniyle bir süreliğine sekteye uğramıştır. Rusya'nın bölge ile olan yakın ilişkileri ancak II. Dünya Savaşı sonrasında yeniden ilerleme kaydetmeye başlamıştır.

1948 yılında İsrail Devleti kurulduğunu ilan ettiğinde Arap Devletleri İsrail'e karşı savaş açmıştır. Savaşı kaybeden Arap Devletleri yeniden İsrail'e saldırmak amacıyla savaş hazırlıklarına başladıkları dönemde Mısır'da darbe gerçekleşmiş ve Nasır yönetime gelmiştir. Batılı devletler Arap Devletlerinin savaş hazırlığına karşı olarak silah ambargosu uygulamaya başlamışlardır. Sovyetler Birliği de bu durumdan istifade etmek amacıyla Nasır ile iletişime geçerek Çekoslovakya üzerinden Mısır'a silah satmaya başlamıştır. Böylece Orta Doğu'ya yeniden adım atan Sovyetler Birliği varlığını göstermeye başlamıştır. Bundan sonra ise Sovyetler Birliği, Doğu Avrupa örneğinde olduğu gibi Orta Doğu'da da kendine yakın rejimler oluşturmaya çalışmıştır. Mısır'ın ardından Suriye, Irak ve Kuzey Yemen'de de etkinliğini arttırarak bu ülkeleri Orta Doğu'daki üsleri haline dönüşmüştür (Purtaş, 2008, s. 52). Arap-İsrail

savaşları ve Filistin meselesinde Arapları destekleyen Sovyetler Birliği’nin yeniden oluşturmaya çalıştığı bu varlığı, ABD’nin meseleye müdahalesi ve Camp David süreci ile sarsılmıştır. Gorbaçov dönemi ve 1990’lı yılların ilk yarısı, Sovyetlerin Orta Doğu’daki varlığının sıfırlandığı bir dönemdir (Purtaş, 2008, s. 47). Bunun sebebi, SSCB’nin dağılması ile birlikte dikkatini iç sorunlarına çevirmesi ve Yakın Çevre Doktrini çerçevesindeki bölgelere odaklanmasıdır (Orhan, 2018, s. 1-3).

1990’lı yıllarda ortaya çıkan ABD merkezli tek kutuplu dünya sisteminin Rusya ve Batı arasında yarattığı güç asimetrisi, bir anlamda Rusya’nın Orta Doğu’daki hareket alanını daraltan bir işlev görmüştür. Bunun yanı sıra, Boris Yeltsin yönetimi altında Batı dünyası ile yaşanan yakınlaşma ve izlenen siyasi reform süreci de Rusya’nın Orta Doğu’ya olan ilgisinin azalmasına neden olmuştur (Dağı, 2007, s. 123). Nitekim 1990’lı yıllarda Orta Doğu’ya yönelik izlediği düşük profilli politika sebebiyle Rusya, ABD’nin ve dolayısıyla Batı dünyasının bölge üzerindeki tek taraflı hegemonik konumuna seyirci kalmış ve büyük bir güç olarak bölgesel meselelerdeki etkinliğini kaybetmiştir. Ancak zaman içerisinde Rusya’nın Batı ülkelerinden beklediği ekonomik ve siyasi desteği bulamaması ve NATO’nun Doğuya doğru genişlemesiyle Rusya’nın adeta yeniden çevrelenerek etkinlik alanlarını kaybetmesi dış politikada hâkim olan liberal Atlantikçi anlayışın gözden geçirilmesiyle sonuçlanmıştır (Dağı, 2007). Özellikle 1990’lı yılların ikinci yarısında Rus politik elitleri arasında kendini belirli ölçüde hissettirmeye başlayan Avrasyacılık akımı, Doğu ve Batı arasında bir denge politikası izlenmesi ve çok kutuplu dünya ve çok vektörlü dış politika vizyonunun benimsenmesi gerektiği düşüncesini uyandırmıştır (Alım, 2019; Erşen, 2004). Rus politik elitlerine yakın ilişkileri olaması hasebiyle Sovyet sonrası Avrasyacılık düşüncesinin gelişmesinde önemli katkısı olan Alexander Dugin (2015) *Rus Jeopolitiği: Avrasyacı Yaklaşım* başlıklı eserinde başta İran olmak üzere Orta Doğu ülkeleri ile geniş bir ittifak ağı kurarak ABD’nin başını çektiği Atlantik Bloğu’nun tek taraflı dünya vizyonuna karşı alternatif yaratılması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu süreçte önemli bir dönüm noktası da 1996’da reel politik tandanslı Yevgeny Primakov’un Dışişleri Bakanı görevine gelmesi olmuştur. Dış politikada çok yönlü politikadan yana olan ve Rusya’yı tekrar büyük güç konumuna taşımaya çalışan Primakov, Rusya’nın çıkarlarıyla çatışan meselelerde Batı ve ABD’nin tek taraflı politikalarına engel olunmasını ve ABD’nin küresel hegemonyasına karşı güç dengesi politikasının izlenmesini savunmuştur (Mankoff, 2012). Rus dış politikası vizyonunda yaşanan bu değişim ile birlikte Rusya’nın Orta Doğu politikası ve bölgeye yönelik geliştirmiş olduğu dış politika tasavvuru da dönüşüm geçirmeye başlamıştır. Sovyetler Birliği döneminde izlenen dış politikayı anımsatır bir şekilde, BDT coğrafyası, Doğu Avrupa, Balkanlar ve Orta Doğu’da “geleneksel dostlar” olarak bilinen ülkeler ile ilişkiler yeniden geliştirilmeye başlanmıştır. Kendisi de bir Orta Doğu uzmanı olan Primakov, Rusya’nın Orta Doğu’daki çıkarlarını gözden geçirerek tespit etmiş ve Orta Doğu’da daha aktif bir dış politika izlenmesi hususunda Rus ulusal meclisi Duma’yı ikna etmiştir (Freedman, 1998, s. 1).

1990-1991 Birinci Körfez Savaşı’yla Rusya’nın bölgede yaşanan gelişmelere seyirci kalmasıyla başlayıp 2003 Irak müdahalesine kadar geçen dönemde, Amerika Birleşik Devletleri Orta Doğu bölgesinde büyük ölçekli sert güç kullanımına haiz tek süper güç olarak mevcudiyetini korumuştur (Morozov ve Simsons, 2020). Ancak bu durum artan petrol ve gaz fiyatları dolayısıyla Rus ekonomisinin kendini toparlamaya başlaması ve dış politikada daha proaktif bir yaklaşım benimseyen Vladimir Putin’in iktidara gelmesi ile değişmeye başlamıştır (Donaldson, Noguee ve Nadkarni, 2015). Yaşanan bu değişimin ilk belirtileri ise Putin’in başkanlığının daha ilk döneminde Rusya’nın, 2003 Irak savaşında Fransa ve Almanya ile ortak

hareket ederek oluşturduğu yapı ile BM Güvenlik Konseyinde Irak'ın işgaline karşı çıkararak ABD ve Britanya'nın başını çektiği Atlantikçi blok karşısında konum almıştır. Aynı Şekilde çok kutupluluğun hâkim kılınması ile bölgede Irak işgali gibi tek taraflı eylemlerin gerçekleşemeyeceğini iddia eden Putin bunu Şu Şekilde ifade etmiştir;

“Irak, Afganistan, Libya ve daha birçok farklı bölgede olanlar ortadadır. Tek kutuplu bir dünya geçerli olursa, ya da bu gerçekleştirilmeye çalışılırsa, bu kutup, bütün meselelerin gle çözülebileceği illüzyonuna kapılır. Ve ne zaman bir g dengesi oluşursa, işte o zaman müzakere arzusu ortaya çıkar” (Putin, 2014; aktaran Alım, 2019, s. 59).

Putin, Amerika'nın Irak işgali sonrasında, Rusya'nın Orta Doğu lkeleri ve İşlam dünyası ile daha yakın ilişkiler geliştirmesi adına bölge ülkelerine bir dizi diplomatik ziyarette bulunmuş (Yalıncaya ve Heyle, 2019, s. 133-134) ve Orta Doğu coğrafyasını Rus diplomasisinin ana vektörlerinden biri olarak tanımlamıştır (Freedman, 2003). Bu kapsamda, Rusya Devlet Başkanı sıfatıyla bölgedeki ilk resmi gezisini Aralık 2004'te Türkiye'ye gerçekleştiren Putin, ardından sırasıyla Mısır, İsrail ve Filistin'e diplomatik ziyaretlerde bulunmuştur (Lund, 2019, s. 13). 2005 yılında ise İşlam Konferansı rgt'nün Yemen'deki toplantısına katılmış ve akabinde “gözlemci” statüsünde örgüte ye olunmuştur (Purtaş, 2008, s. 57). Rusya için İşlam faktörünün dış politikada kullanımının ürünü olarak karşımıza çıkan bu üyeliğin akabinde, başta bölgesel güvenlik ve istikrarın tesis edilmesi ve enerji, silah satışı ve dış ticaret gibi farklı alanlarda yeni iş birliklerinin geliştirilmesi amacıyla Cezayir, Fas, Suudi Arabistan, Katar, Ürdün, Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri, İran ve Libya ile diplomatik temaslar gerçekleştirilmiştir (Sladden, Wasser, Connable ve Grand-Clement, 2017, s. 2). Gerçekleştirilen bu ziyaretlerde Putin'e Rosoboroneksport gibi savunma sanayii devleri ve ihracat firmalarının yanı sıra Rus enerji Őirketleri de eşlik etmiş ve bir anlamda Rusya'nın Orta Doğu'daki ekonomik varlığının geri kazanılması ve geliştirilmesinde etkin rol almışlardır.

Dış politikada ideolojik bakış açısını terk eden ve bölge ülkelerine yönelik çok taraflı ve pragmatik ilişkiler tesis etmek isteyen Rusya, Orta Doğu'da kendi çıkarına uyumlu olduğu müddetçe her alanda ve her kesimle iş birliği içerisine girmiştir (Lund, 2019). Bir anlamda ideolojiden pragmatizme kayan Rus dış politikası bölgedeki ittifak ağını geleneksel müttefiklerinin ötesine genişletmek amacıyla birbirine hasım olsa bile tüm taraflarla diplomatik temas ve iş birliği geliştirmekten kaçınmamıştır. Nitekim SSCB dönemindeki geleneksek tutumunun aksine İsrail ile yakın ilişkiler kurulması, bölgede İran ve Suriye rejimlerine destek verirken başta enerji olmak üzere birçok farklı alanda Suudi Arabistan ve Körfez lkeleri ile iş birlikleri gerçekleştirmesi Putin dönemi Rusya'sının bölgeye yönelik benimsediği pragmatik tutumu yansıtmaktadır. Orta Doğu'dan kaynaklanabilecek her türlü radikal dini tehditleri bertaraf etmek, bölgedeki ekonomik ve askerî varlığını güçlendirmek, hidrokarbon arz ve fiyatlarında etkin olmak ve ABD'nin ve dolayısıyla Batı'nın bölgede tek taraflı adımlar atmasının önüne geçmek amacıyla hareket eden Putin Rusya'sı Arap Baharı'na kadar geçen süreçte bölgeye doğrudan müdahalede bulunmaktan ve ABD'yi karşısına almaktan imtina etmiştir (Yalıncaya ve Heyle, 2019). Ancak, Arap Baharı sonrası yaşanan bir dizi gelişme ile ABD'nin basını çektiği Batı ittifakının bölgedeki manevra alanının genişlemeye başlaması ve Rusya'nın geleneksel müttefikleri üzerindeki nüfus alanının daralma tehlikesiyle karşı karşıya kalması Rus dış politika yapıcıları nezdinde endişe uyandırmıştır. Bir anlamda Batılı ülkelerin askerî müdahalesi ile Libya'da göreceli olarak mevzi kaybeden Rusya, Suriye krizinde Şam yönetiminin yanında yer alarak doğrudan müdahalede bulunmuştur. Bilhassa 2015 yılında Suriye'de gerçekleştirdiği askerî müdahale sonrası ABD ve müttefiklerin hilafına politikalar

izleyen Kremlin yönetimi Orta Doğu siyasetinde önemli bir aktör ve alternatif bir güç odağı olarak kendini konumlandırmıştır. Gazeteci Fyodor Lukyanov'un; “ABD ve Avrupalı güçler, birkaç yıl öncesine kıyasla daha içe dönük bir hale geldi. Rusya'yı tecrit etmeye çalışan rakipleri, önemli bir içe çekilme halinde. Tersine, Rusya ise dış baskıya yüksek düzeyde bir dayanıklılık ve Orta Doğu'da becerikli davranışlar sergiledi.”(Rosenberg, 2019) şeklindeki ifadeleri ve 56. Münih Güvenlik Konferansı toplantısının raporunda yer alan; Batılı ülkelerin dünyadaki krizlerde sessiz kalmasını “Batisızlık (Westlessness)” kavramı (Akşam, 2020) ile nitelendirmesi, başka bir ifadeyle Batı'nın içe çekilmesi ve sessizliği Rusya'nın bölgedeki etkisini ve prestijini arttırmasına zemin oluşturmuştur. Nitekim son on yılda başta Suriye olmak üzere İran, Libya ve Mısır'da aktif ve müdahaleci politika izleyen Rusya Orta Doğu'da uluslararası iş birliği ve çok kutupluluğun etkin olduğu daha dengeli bir politik düzenin tesis edilmesinden yana olmuştur. Her ne kadar Rusya'nın Orta Doğu tasavvuru esasında bölge üzerindeki askerî ve ekonomik varlığını güçlendirmek ve bölge devletleri nezdinde yeni nüfuz alanını arttırmak gibi pragmatik amaçlara hizmet ediyor olsa da küresel ölçekte çok taraflılığın hakim kılınmasına yönelik yeni bir bölgesel düzenlemenin de işaretlerini taşımaktadır.

4. Rusya'nın Orta Doğu'daki Yumuşak Gücü

Son on beş yılda Orta Doğu'da ABD ve Batılı müttefikleri karşısında önemli bir dengeleyici unsur olarak kendini konumlandıran Rusya, geleneksel diplomasi araçlarının yanı sıra "yumuşak güç" unsurlarını da bölgedeki hedeflerine ulaşma çabalarının ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Bilhassa 2015 yılı itibariyle Suriye ve Doğu Akdeniz'deki askerî varlığını arttırması ve başta Suriye, Libya, Yemen ve Irak olmak üzere kriz bölgelerinde zor kullanma, tehdit, siyasi manipülasyon ve vekil savaşları gibi sert güç unsurları ile ön plana çıkması mevcut akademik yazında Rusya'nın Orta Doğu coğrafyasına yönelik izlediği yumuşak güç politikasının göz ardı edilmesine neden olmuştur. Ancak her ne kadar Orta Doğu'da genellikle sert güç kullanımı ile anılsa da Rusya'nın Orta Doğu politikası yumuşak güç araçlarını da içeren çok boyutlu bir yaklaşıma sahip olmuştur.

Rusya'nın Orta Doğu politikasında yumuşak güç kullanımına önem atfedilmesi her ne kadar Putin'in iktidara gelişinin ardından öne çıksa da Primakov Doktrini, yumuşak güç kullanımına giden süreçte önemli mihenk taşlarından biri olmuştur. Nitekim Primakov Doktrini'nin çok kutuplu uluslararası sistemi savunması ve İslam dünyası ile yeni ittifakları hedeflemesi (Yılmaz, 2019, s. 56) Rusya'nın Orta Doğu coğrafyasında çok yönlü diplomasi araçlarını ve yumuşak güç unsurlarını eş zamanlı kullanmasını gerekli kılmıştır. Primakov Doktrini'nin Rus dış politikasında sağladığı bu dönüşüm, Putin'nin iktidarı döneminde somutluk kazanmış ve hem değerler hem de kurumlar bazında oluşturulan araçlar vasıtasıyla bölgedeki birçok ülke ile pragmatik eksende diplomatik ilişkiler geliştirilmiştir. Özellikle Filistin Meselesi, Arap-İsrail Sorunu, İran Nükleer Krizi ve Suriye İç Savaşı gibi bölgede meydana gelen kriz ve istikrarsızlıkların çözümüne ilişkin arabulucu rolüne bürünmesi ve diplomatik araçlarının etkin kullanımıyla her tarafla birebir angajmana girmesi Rusya'nın bölge ülkeleri gözündeki imajını olumlu yönde etkilemiştir.

Suriye iç savaşında Beşar Esad'ı desteklemesi ve bölgede İran'la stratejik ortaklık yürütmesi Sünni çoğunluklu ülkeler nezdinde Rusya'nın imajını zedelese de Astana-Soçi süreci ile iç savaş sonrasındaki dönem için düzen kurucu olarak hareket etmesi ve bölgeye yönelik politikalarında BM Güvenlik Konseyi Üyesi ve Dörtlü Arabuluculardan biri vasfıyla çözüm

üretmeye çalışması ve gözlemci statüsünde bulunduğu İslam İşbirliği Örgütü, Arap Ligi ve Körfez İşbirliği Konseyi ile temas içinde çalışması Rusya'nın yumuşak gücünü çok taraflı diplomasi yoluyla aktif bir biçimde kullandığını göstermektedir. Orta Doğu ülkelerine yönelik geliştirdiği bu pragmatik diplomasi, Rusya'nın bölge siyasetinde esnek hareket edebilmesini mümkün kılmıştır (Sladden vd., 2017, s. 3). Bu esnekliği ise sadece Suriye krizinde değil Libya, Yemen, Filistin ve Afganistan gibi ülkelerdeki çatışmalarda da kullanarak bölge siyasetinde arabuluculuk yapan bir ülke konumuna gelmiştir. ABD ile Taliban arasındaki doğrudan müzakerelerin 2019'da duraklamasının ardından devreye giren Rusya, Afgan Diasporası üzerinden Taliban ile diplomatik temasa geçerek çözüm arayışında bulunmuştur. Yapmış olduğu bu hamle her ne kadar gayri resmi olsa da hem Afgan diasporası hem de Afgan vatandaşların nezdinde Rusya'yı etkin bir dış aktör konumuna taşımıştır (Attias, 2019, s. 1). Yine benzer bir şekilde Trump yönetiminin İsrail yanlısı tutumu sebebiyle ABD'nin Filistinliler nezdindeki arabulucu rolünü yitirdiği günümüzde Rusya, İsrail-Filistin sorununda çözümüne yönelik katkı sağlamaya çalışarak bölgesel çatışmalarda arabulucu bir rol üstlenmiştir (Yalçınkaya ve Heyle, 2019). Kısacası Orta Doğu siyasetinde Filistin-İsrail, İsrail-İran, Suudi Arabistan-İran, Katar-Suudi Arabistan, İsrail-Suudi Arabistan gibi bölgenin önde gelen ülkeleri arasındaki uyuşmazlıklarda tüm taraflarla eş zamanlı görüşebilme imkanına sahip nadir ülkelerden biri olarak adeta barış inşa eden (peace building) ülke imajı oluşturmuştur (Kostelyanets, 2019).

Çok taraflı diplomasi ve arabuluculuk gibi geleneksel diplomasiğin imkanlarını kullanmanın yanı sıra Rus yumuşak gücünün Orta Doğu'da harekete geçirilmesinde ve Rusya'nın bölgedeki imajının şekillendirilmesinde ön plana çıkan bir diğer mecra ise kamu diplomasisi alanı olmuştur. Bilhassa son on senede siyaset, spor, kültür, ekonomi bilim ve eğitim alanlarında Rusya'nın imajının gelişmesi ve yumuşak güç açısından ABD'nin bölgedeki etkinliğinin kırılması yönünde birçok kamu diplomasisi hamlesi gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda Rus yumuşak güç araçlarının amiral gemileri olan Rossotrudniçestvo ve Russkiy Mir Vakfı'nın Orta Doğu coğrafyasında etkin ve müşterek adımlar attıkları görülmektedir. Rus kamu diplomasisinin temel aktörü olarak Rossotrudniçestvo, Orta Doğu'da İsrail, Ürdün, Lübnan, Fas, Birleşik Arap Emirlikleri, Filistin, Suriye, Tunus ve Mısır'da (Kahire'deki Rus Bilim ve Kültür Merkezi ve İskenderiye'deki Rus Bilim ve Kültür Merkezi) temsilcilikleri vasıtası ile Rus dilinin ve kültürünün tanıtımı ve yaygınlaştırılması noktasında çalışmalar yürütmektedir (Morozov ve Simons, 2020, s. 242).

Bu merkezlerin etkinlikleri değerlendirildiğinde daha geniş kitlelere ulaşmak adına Rus kültürünün ve dilinin bölge çapındaki etkisinin artırılmaya çalışıldığı söylenilebilir. Bu bağlamda Rus edebiyatının büyük şairi ve ikonik ismi Alexander Puşkin gibi politik olmayan bu figürlerin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Puşkin adına düzenlenen etkinliklerden bir kaçını zikretmek gerekirse; 2009 yılında Lübnan'daki Rus Büyükelçiliği ve Beyrut'taki Rusya Bilim ve Kültür Merkezi iş birliği ile Lübnan Rus Evi tarafından "Alexander Puşkin'in Çalışmalarında Din ve Toplum" başlıklı geniş katılımlı uluslararası konferans düzenlenmiştir (Russkiy Mir Foundation, 2009). Yine 2017 yılında İsrail'in Tel Aviv kentinde, Puşkin şiirlerini okuma etkinliği düzenlenmiş ve 6 Haziran 2020'de Rus dili gününde Puşkin'in doğumunun 221. yıl dönümü adına Ürdün'de "Uluslararası Sınır Tanımayan Puşkin" yarışması organize edilmiştir (Russkiy Mir Foundation, 2017b; Russkiy Mir Foundation, 2020a). Kamu diplomasisinin etkin kullanımını sağlamak ve sivil toplum ile bağlar geliştirmek adına Puşkin'in yanı sıra diğer Rus yazarları ve edebi kişiliklerine yönelik de birçok etkinlik gerçekleştirilmiştir. 2016 yılında

İsrail’in Sesi Radyosu’nda “Bulgakov’u Anma” programı (Russkiy Mir foundation, 2016a), yine aynı radyoda 3-15 yaş arası çocuk dinleyicileri hedefleyen “Çocuk Odası” adlı programda Rus yazar Agniya Barto’nun doğum yıldönümünü kutlamak için yapılan radyo yayını (Russkiy Mir Foundation, 2016b) ve İsrail’deki Rus Kültür ve Bilim Merkezi’nde Rusça öğrenen okul öğrencileri için Çehov’un eserlerine dayanan belgesel izleme etkinliği (Russkiy Mir Foundation, 2016c) bunlardan birkaçıdır. Merkezler, düzenledikleri bu etkinlikler aracılığıyla Rus edebi kişiliklerinin politik olmayan etkisini kullanarak Rus kültürü ve dilinin kullanımını yaygınlaştırmaya ve bölge kamuoyu üzerinde çekici bir Rusya imajı inşa etmeye çalışmaktadır.

Rus yazarları ekseninde yapılan etkinliklerin dışında söz konusu merkezler eğitim alanındaki iş birlikleri, Rusça dil kursları ve insani yardım ve dayanışma faaliyetleriyle de bölge halkı ile bağlar kurmaya ve yumuşak gücünü tesis etmeye çaba sarf etmektedir. Bu bağlamda Rossotrudniçestvo ve Russkiy Mir Vakfı’na bağlı olarak çalışan merkezler her yaş kesimine yönelik Rusça dil kursları ve Rusça eğitim faaliyetleri düzenleyerek bölge halkını Rus dili ve kültürüyle tanıştırmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda 2015 yılında Mısır’ın İskenderiye kentindeki Rus Bilim ve Kültür Merkezi’nin organizatörlüğünde “Rusça çalışacağım çünkü...” adlı bir Rus dili yarışması gerçekleştirilmiştir (Russkiy Mir Foundation, 2015). Yine 2018 yılında Russkiy Mir Vakfı’nın desteği ile İsrail’de Rus dili olimpiyatları yapılmış ve Mayıs 2018’de Gazze’de ilk Rus kütüphanesi açılmıştır (Russkiy Mir Foundation, 2018a; Russkiy Mir Foundation, 2018b). 2020’nin Şubat ayında ise İsrail’de Rusça yayın yapacak olan bir radyo kanalı faaliyete başlamıştır (Russkiy Mir Foundation, 2020b). Benzer bir şekilde 2019’da Lübnan’da “Rus dili: Okuyoruz, Dinliyoruz, İzliyoruz” adlı sergi açılmış ve Tolstoy ve Puşkin’in eserlerinin Rus ressamların eserlerine nasıl yansıdığı Lübnanlılara sunulmuştur (Russkiy Mir Foundation, 2019a). Yine aynı yıl Lübnan’daki Rus Bilim ve Kültür Merkezi’nde “Genç Liderler Okulu” açılmıştır (Russkiy Mir foundation, 2019b). Ayrıca 2017 yılında Şam Devlet Üniversitesi bünyesinde Rus Merkezi açılmış ve merkez, Rus Kütüphanesi, film gösterimleri, şiir dinletileri, sergiler ve benzeri etkinlikler ile Rus dili ve kültürünün yaygınlaştırılması adına müşterek eğitim programları ve faaliyetleri yürütmüştür. Rusçanın Fransızcadan sonra ikinci yabancı dil olarak Suriye eğitim müfredatında yer alması ve 2019 yılı itibarıyla Suriye’nin on iki şehrinde 18 bine yakın Suriyeli öğrencinin Rusça öğrenmiş olması bu tip merkezlerin Rus yumuşak gücünün yansıtılmasında ne kadar etkin çalıştığının bir göstergesi olmuştur (Russkiy Mir Foundation, 2017a).

Rusça dil ve eğitim faaliyetlerinin yanı sıra merkezler bölgedeki öğrencilerin Rusya’daki üniversitelere kayıt yaptırması ve Rus yüksek öğretim kurumlarından mezun olanlar ile iletişimin sürdürülmesi noktasında da rol almaktadır. Nitekim Rus Dış Politika Konsepti, uluslararası alanda olumlu bir Rusya imajının inşa edilmesi adına Rus yüksek öğretim kurumlarının ve bilim merkezlerinin asli önemde olduğunu vurgulamaktadır (Chepurina, 2014, s.70). Bu doğrultuda Rossotrudniçestvo, Rus kamu diplomasinin eğitim alanındaki faaliyetlerinin yürütülmesinde önemli bir rol üstlenmekte ve 2015 yılında yürürlüğe giren “Yurtdışındaki Rus Okulu” konsepti çerçevesinde, Rus yükseköğreniminin Orta Doğu ülkelerinde tanıtılması ve teşvik edilmesi görevini yürütmektedir. Bu kapsamda Rossotrudniçestvo bölgedeki Rus elçilikleriyle koordineli çalışarak temsilcilik ağı üzerinden Rus üniversitelerinde okuyacak yabancı öğrencilerin başvurularını ve mülakat süreçlerini yönetmektedir. 2017-2018 akademik yılı itibarıyla Rusya’daki toplam uluslararası öğrenci sayısı yıllık olarak 257.000 kişiye ulaşmış durumdadır. Bu sayının 22.180’nu Kuzey Afrika ve Orta Doğu’dan gelen öğrenciler oluşturmaktadır (Study in Russia, 2019). Rusya’da eğitim alan Orta

Doğu menşeiili öğrencilerin sayısı her geçen yıl artış göstermekte ve bölgedeki Rus bilim ve kültür merkezleri mezunlar günü, üniversite tanıtım etkinlikleri ve Rus bilim sergileri gibi faaliyetlerle daha fazla sayıda öğrencinin Rusya'da eğitim görmesini teşvik etmektedir. Bir anlamda Sovyet eğitim sisteminin bölge ülkeleri üzerindeki geçmişe dayanan etki ve başarısı günümüzde Rusya'nın Orta Doğu'dan daha fazla sayıda öğrenciyi çekme planlarına kaynaklık etmektedir. Güncel tahminlere göre Suriye'de 100.000, Yemen'de 40.000, Libya'da 30.000, Ürdün'de 15.000 ve Mısır'da 10.000 olmak üzere Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde toplamda 200.000'den fazla Rus üniversitesi mezunu olduğu düşünülmektedir (Morozov ve Simons, 2020, s. 249). Ayrıca Rus dili ve kültürünün bölgedeki konumunu güçlendirmek ve Rus üniversitelerinin tanınırlığını artırmak adına bölgedeki Rus yüksek öğretim kurumlarından mezun olan kişilerle Dünya Yüksek Öğrenim Mezunları Derneği (the World Association of Higher Education Graduates) üzerinden iletişim devam ettirilmektedir. Daha çok eğitim ve sosyal alanlarda etkinlik gösteren dernek, mezunlar ile yürüttüğu ortak projeler ile bölge ülkeleri nezdinde modern Rusya imajının inşa edilmesine dolaylı olarak katkı sağlamaktadır.

Rossotrudničestvo ve Russkiy Mir Vakfı'na bağlı merkezler ve temsilcilikler, dil, kültür, eğitim ve bilimsel faaliyetlerin yanı sıra insani diplomasi ve uluslararası insani yardım alanında da etkin çalışmalar yürütmektedir. Bu kapsamda Rusya hem uluslararası kuruluşlar aracılığıyla hem de ikili iş birlikleri ile Şam hükümetine ve Suriye halkına sistematik yardım sağlamaktadır. Rossotrudničestvo'nun başkanı Yevgeny Primakov ifadelerine göre her ne kadar yardım miktarına ilişkin yapılan hesaplamada metodolojik ve kurumlar arası koordinasyona dayalı bazı problemler olsa da Rusya'nın çeşitli programlar dahilinde Suriye halkına yılda yaklaşık 150 milyon dolar değerinde yardım sağladığı düşünülmektedir (Rossotrudničestvo, t.y.b). 2012 yılından günümüze Rusya Savunma Bakanlığı, Acil Durumlar Bakanlığı ve Rus sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan insani yardımlar Şam hükümeti, Suriyeli sivil toplum kuruluşları ve ülkedeki temsilciliklerin ortak çalışmasıyla sivil halka ulaştırılmaktadır. Başta temel gıda gereksinimleri, tıbbi malzeme ve ekipmanlar, çocuk oyuncakları ve eğitim materyalleri olmak üzere Suriye'ye binlerce ton yardımda bulunan Rusya, yumuşak gücün önemli alanlarından biri olan insani yardım ve diplomasiyi de etkin bir şekilde kullanmaktadır. Rusya Uzlaşma ve Mülteci İlişkileri Merkezi'nin vermiş olduğu rakama göre Temmuz 2019 tarihine kadar geçen süreçte Suriye'de toplamda 2174 insani yardım faaliyeti gerçekleştirilmiş ve 35117 ton insani yardım dağıtarak 32036 ev, 877 eğitim tesisi, 184 tıp merkezi ve 10728 km yolun onarımını gerçekleştirilmiştir (Ministry of Defence of the Russian Federation, 2019).

İnsani diplomasisinin etkin kullanımını sağlamak ve Orta Doğu toplumları ile yakın ilişkiler geliştirmek adına Suriye dışındaki kriz bölgelerine yönelik de yardım faaliyetleri yürüten Rusya, son altı yıldır iç savaş içinde olan Yemen halkına yönelik bölgedeki merkez ve temsilcilikleri yardımıyla 2020 yılında 4 milyon dolar değerinde acil gıda yardımı sağlamıştır (Russian International Development Assistance, 2020). Yine benzer şekilde Arap Baharı sürecinde ve sonrasında insani krizlerle karşı karşıya kalan Libya halkına ve Tunus Cumhuriyetinde bulunan Libyalı mültecilere yönelik başta buğday ve pirinç olmak üzere temel gıda maddesi, bebek maması ve çadır yardımında bulunan Rusya bugüne kadar yüzlerce ton insani yardımda bulunmuştur (Russian International Development Assistance, 2020). 2019 yılında Filistinli mülteciler için 10 milyon dolarlık mali destek paketini yürürlüğe koyan Rusya pandemiyle mücadelede insani yardım olarak Filistin'e 20 bin COVID-19 test kiti, on binlerce maske ve koruyucu giysiden oluşan tıbbi yardım desteği sağlamıştır (Russian International Development Assistance, 2020; Teslova, 2019). Bilhassa COVID-19 pandemisi sebebiyle son

dönemde tıbbi yardımlara ağırlık yeren Rusya, başta İran, Suriye ve Filistin olmak üzere bölge ülkelerine suni solunum cihazı, test kitleri, tıbbi personel, ateş ölçüm cihazları, dezenfektanlar, antiseptikler ve çeşitli ilaçlar dahil olmak üzere temel ekipman ve tıbbi destek sağlamıştır (Russian International Development Assistance, 2020).

Rus yumuşak gücünün Orta Doğu coğrafyasına taşınmasında etkili olan kurum ve faaliyetler sadece yukarıda zikredilenlerle sınırlı kalmamış din ve inanç sahasında da belirgin bir varlık göstermiştir. Kilise, “Batılı insan mutluluğu standartları, tüm ülkeler ve kültürler için geçerli mi?” sorusundan hareketle Rusya’nın yumuşak gücünün nasıl şekillenmesi gerektiği konusunda teopolitik kimliği ile devreye girerek Batı geleneklerinin terk edilmesi ve Rusya’nın kendine özgü bir anlayışı geliştirmesi gerektiğini dile getirmiştir. Kremlin’e yakın tanınmış Rus gazeteci Vitalii Tretyakov’un göre bu çerçevede oluşturulan “egemen demokrasi” kavramı “Rusya’nın tarihsel kaderidir... Bu sadece olumlu bir gerçek değil aynı zamanda bir yükür çünkü azami egemenliği olan ülkelerin kanatları altında, diğer ülkeler ve halklar toplanmaktadır. Onlardan biz sorumluyuz.” şeklinde ifade edilmiştir (Tretvakov, ty; aktaran Popescu, 2006, s. 2). Bu açıdan, Rusya’nın egemen demokrasisi sadece Batı’dan gelecek eleştirileri bertaraf etmekle ilintili değil aynı zamanda bu "egemenliği" Rusya’nın yakın coğrafyasına yaymakla da ilgilidir (Popescu, 2006, s. 2). Dolayısıyla sahip oldukları otoriter rejimler nedeniyle Batı tarafından eleştirilere hedef olan ve dış müdahalelere uğrayan Orta Doğu liderleri için “egemen demokrasi” kavramının cezbedici bir yöne sahiptir. Nitekim egemen demokrasi otoriter liderler için dışsal etkileri ve müdahaleleri etkisizleştiren ve dışarıdan yönetilemeyen bir siyasi rejimi öngörmektedir. Aynı zamanda Doğu siyasi kültürüne uyumluluğu ile de Batı gelenekleri yerine tercih edilebilecek bir alternatif sunmaktadır. Bu bağlamda da Rusya, kendine özgü rejim tarzı ve siyasal kültürü ile Orta Doğulu liderleri kendine çekebilme ve bu liderleri cezbedebilmektedir.

Bu bağlamda Kilise’nin rolü ise Rus Dünyası doktrinine ve Rusya’nın çok kutuplu dünya vizyonuna uyumlu olarak başta bölgedeki Ortodoks Hristiyan nüfusa odaklanmakla birlikte diğer dini grupları da kapsayacak şekilde Rus imajına olumlu katkı sağlamak olmuştur. Bilhassa 2000’li yıllardan bu yana Kremlin yönetiminin dış politika yöneliminde giderek Rus Dünyası doktrinini ve çok kutuplu dünya vizyonunu benimsemesiyle birlikte Rus Ortodoks Kilisesi hem iç hem dış politika aracı olarak Doğu Ortodoks Hıristiyanlığının hamisi sıfatıyla Orta Doğudaki tarihi misyonunu yeniden canlandırma çalışmaktadır. Batının hegemonyasına ve ahlaki bozulmuşluğuna karşı bir denge unsuru olarak “Ortodoks medeniyet” fikrini savunan Kilise, Rusya’nın bir Katechon devleti (dünya çapında Hristiyan Ortodoksların en kuvvetli koruyucusu ve Bizans İmparatorluğu’nun halefi) olduğu görüşünden hareketle Orta Doğu’daki Hıristiyan Ortodokslarla yakın ilişkiler geliştirmektedir (Issaev ve Yuriev, 2017). Orta Doğu’da genelde Levant bölgesi ve Türkiye’nin güneydoğusunda bulunan Ortodoks toplumu Kudüs ve Antakya Patrikhanesi temsil edilmektedir. Bilhassa, yaklaşık 1 milyon mensubu bulunan ve yetki alanı Suriye, Lübnan ve Türkiye’nin güneydoğusuna uzanan Antakya patrikhanesi ile tarihsel bağları olan Rus Ortodoks Kilisesi Arap Baharı sonrası bölgede Ortodoks Hristiyanlara yönelik gerçekleştirilen katliamların durdurulması ve Hristiyan toplumunun haklarının korunması noktasında etkin politikalar izlemektedir (Issaev ve Yuriev, 2017, s. 4). Bu bağlamda uluslararası topluma çağrıda bulunan Rus Ortodoks Kilisesi patriği Kirill 2016 yılında Küba’da gerçekleşen bir toplantıda Papa Francis ile birlikte “Orta Doğu’da daha fazla Hıristiyan’ın yerinden edilmesini engellemek için bir an önce harekete geçilmesi” noktasında ortak deklarasyona öncülük yapmıştır (Issaev ve Yuriev, 2017, s. 6).

Orta Doğu'daki Ortodoks toplumunun hamisi iddiası ile başta Suriye olmak bölge ülkeleri nezdindeki dini ve kültürel nüfuz alanını genişletmek ve uzun vadede kalıcı hale getirmek isteyen Kilise aynı zamanda diğer dini grupları da kapsayacak şekilde Rusya imajına olumlu katkı sağlamaktır. Bu çerçevede Kilise, Arap Baharı sonrası zorluklarla karşı karşıya kalan siviller için insani yardım faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Bu yardımları ulaştırabilmek için öncelikle Rusya'da Dinlerarası alışma Grubu oluşturulmuştur (Morozov ve Simons, 2020, s. 241). Kilise, Arap Baharı'nda en çok zarar gören ülkelerden biri olan Suriye için 2013 yılında 1 milyon dolardan fazla yardım toplamıştır (Russkiy Mir Foundation, 2013). 2018 yılında bu yardım kampanyası tekrarlanmış ve bu sefer hem Suriyeli hem de Lübnanlı dini topluluklar bir araya gelmiştir (Russkiy Mir Foundation, 2018c). Bu Kampanya kapsamında toplam 77 ton insani yardım malzemesi dağıtılmıştır (Morozov ve Simons, 2020, s. 242). İnsani yardımların yanı sıra iç savaş nedeniyle tahrip olmuş olan kilise ve ibadethaneler için restorasyon çalışmaları gerçekleştirilmiş ve bu çalışmalar kapsamında bazı Ortodoks ikonlarının Rusya'ya gönderilmesi sağlanmıştır (Russkiy Mir Foundation, 2019c). Ayrıca, Kilise 1882 yılında İmparator III. Alexander tarafından kurulan İmparatorluk Ortodoks Filistin Derneği aracılığıyla da Beytüllahim ve şam'da okul açılması, Suriye ve Gazze'deki sivillere yardım toplanması ve Filistin'deki kültürel mirasın korunması gibi birçok insani yardım faaliyeti gerçekleştirmiş ve böylelikle kamu diplomasisi açısından da önemli bir işlev görmüştür (Imperial Orthodox Palestine Society, 2020; Russkiy Mir Foudation, 2014).

Rusya'nın kamu diplomasisi hamlelerinden bir diğeri ise RIAC ve Gorçakov Kamu Diplomasisi Vakfı'nın çalışmalarıdır. Rusya, bu kurumların çalışmaları vasıtasıyla 1990'ların ortasından itibaren savunusunu yaptığı çok kutuplu dünya düzeni vizyonunu sivil toplum ve uluslararası akademik camia gibi devlet dışı aktrlerler ekseninde de dile getirmektedir. Rusya, çok kutuplu bir dünya düzeninin daha istikararlı bir dünyayı mümkün kılacağı grşnden hareketle Orta Doğu coğrafyasındaki kriz ve çatışmaların çözüm olasılıklarını değerlendirmek amaçlı dünyanın birçok yerinden sivil toplum, düşünce kuruluşu ve akademisyenlerin bir araya gelebileceği organizasyonları bu platformlar üzerinden düzenlemektedir. Örneğin; Temmuz 2016 yılında oluşturulmuş olan ABD-Rusya Orta Doğu Diyalogu Grubu (Rusya tarafı RIAC yelerinden oluşmaktadır) yılda iki kez bir araya gelerek Suriye'deki duruma ilişkin resmi olmayan görüş alişverişinde bulunmaktadır (RIAC, 2021). Benzer şekilde "Suriye'de Rusya ve İnan ve tesi Rusya: Önümüzdeki Sorunlar" adlı çalışma da Arap Baharı'yla birlikte bölgede ortaya çıkan yeni düzende Rusya ve İnan'ın bölge sorunlarında birbirlerine olan ihtiyaçlarının belirlenmesi ele alınmaktadır (RIAC, 2020). Bu tür çalışmalar aynı zamanda Rusya'nın bölgesel kriz ve çatışmalara çözüm arayışının çok taraflılık ilkesi dahilinde ele alınması gerektiği vurgusunu ortaya koymaktadır. Ancak uluslararası sistemde çok kutupluluk aynı zamanda çok sayıda bilgi ve enformasyon kutbunu da ifade etmektedir (Lebedeva, 2020, s. 38). Bu bağlamda çok sayıdaki bilgi kutbu, enformasyon kirliliğine neden olmakta ve ülke imajı noktasında dezenformasyona yol açabilmektedir. Enformasyon kirliliğni önlemek amaçıyla kurulmuş olan Gorçakov Kamu Diplomasisi Vakfı, "Zaferin 75 Yılı: Orta Doğu'dan Bir Bakış Açısı" (The Gorchakov Fund, 2021) adlı organizasyonu ile II. Dünya Savaşı'nın hafızası, Orta Doğu lkelerinin kamu vicdanında nasıl bir rol oynadığını değerlendirmek ve Batı dışı bir bakış açısı getirmek, başka bir ifadeyle Rus bakış açısını yansıtmayı amaçlamıştır. Böylelikle Rusya bu tür etkinliklerle kendi deyimiyle "gerçek Rusya'yı" sivil toplum ve uluslararası akademik camia nezdinde tanıtma ve anlatma çalışmaktadır.

Son olarak Orta Doğu'daki Rus yumuşak gücünü ele alırken, gazete, televizyon ve radyo gibi geleneksel medya ile birlikte dijital araçlardan oluşan yeni medyanın artan önemi ve kullanımını da ayrıca göz önünde bulundurmak gerekir. Bu noktada Rusya'nın medya ve iletişim araçlarını etkin bir şekilde kullandığını ve başta RT Arapça ve Sputnik Arapça olmak üzere medya kaynakları vasıtasıyla bölgede Batı'nın imajını zedelemeye ve Kremlin yönetimi lehine meşruiyet inşa etmeye çalıştığını görmekteyiz. 4 Mayıs 2007'de Rusya al-Yaum TV adıyla Orta Doğu coğrafyasında yayın hayatına başlayan RT Arapça bugün El Cezire ile birlikte bölgedeki en büyük TV ağlarından biri haline dönüşmüştür (Borshchevskaya ve Cleveland, 2018, s. 3). Ipsos'un yaptığı bir araştırmaya göre RT Arapça'nın Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki haftalık izleyici sayısı on milyon kişiye ulaşmıştır (Russia Today, 2017). Ayrıca, RT Arapça'nın Facebook ve YouTube'daki popülerliği BBC, CNN, Sky News, Deutsche Welle, France 24 ve Al Hurra'nın Arapça versiyonlarını geride bırakmıştır (Russia Today, 2017). Her ne kadar ABD Dışişleri eski Bakanı John Kerry ve Batılı devlet adamları tarafından “Putin'in propaganda borazanı” veya “Putin'in propaganda makinası” yakıştırması yapılmış olsa da RT Arapça'nın çalışmaları bölgede ve uluslararası alanda birçok kez övgüye mazhar olmuştur (Suchkov, 2015). Nitekim Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas “Arap dünyasında çok fazla TV kanalımız var, ama RT'yi izliyoruz, çünkü doğru bilgi sağlıyor” diyerek RT Arapça'nın bölge üzerindeki tanınırlığına vurgu yapmıştır.

Orta Doğu'da Rusya'nın en görünür iki haber kaynağı olan RT Arapça ve Sputnik Arapça daha çok yerel haber anlatılarına dayanarak bölgede olumlu Rusya algısını ve Batı karşıtı görüş açısını güçlendirmeyi hedeflemektedir (Borshchevskaya ve Cleveland, 2018, s. 6). Yayıncılık politikasında da bu bakış açısını benimseyen her iki medya kuruluşu Batı merkezli haber anlayışına meydan okuyarak Rusya lehine kamuoyu ve meşruiyet oluşturmaya çalışmaktadır. Örneğin RT ve Sputnik Suriye'deki durumu ele alırken Suriye'yi işlevsiz ve dış yardıma muhtaç bir ülke olarak ve Rusya'yı da iç yönetime doğrudan müdahale etmeyen ve daha çok Suriye yönetimi tarafından davet edilen bir aktör olarak resmetmektedir. Yine benzer bir şekilde Rusya'nın Orta Doğu'da istikrar getirici bir unsur olduğu ve başta IŞİD olmak üzere Suriye, Lübnan, Yemen ve Libya'da terör grupları ve istikrarı bozucu unsurlarla mücadele ederek bölgede barışı tesis etmeye çalıştığı yönünde haberler yaparak Rusya'nın bölgedeki askeri varlığı haklı gösterilmeye çalışılmaktadır. Bölge kamuoyu nezdinde modern Rusya imajını ve Anti-Batı perspektifini güçlendirmeye çalışan RT ve Sputnik Arapça yayıncılık politikasında sosyal medyaya ayrıca önem vermektedir (Borshchevskaya ve Cleveland, 2018, s.2). 18-24 yaş arasındaki genç Araplar arasında 2019 yılında yapılan bir kamuoyu araştırmasına göre katılımcıların %80'i sosyal medyayı baskın bir haber kaynağı olarak gördüklerini ve %60'ı da sosyal medyaya güvendiklerini ifade etmiştir (Arab Youth Survey, 2019, s. 67). Bilhassa Facebook, Twitter, Youtube gibi mecralarda etkin ve sürekli bir yayın politikasına sahip olan RT ve Sputnik'in sosyal medyayı kamu diplomasisi ve yumuşak güç unsuru olarak etkili bir şekilde kullandığı görülmektedir.

Sonuç itibarıyla genel bir değerlendirme yapmak gerekirse medya, diplomasi, eğitim, kültür, din ve insani yardım alanında Orta Doğu'ya yönelik izlediği tüm bu politikalar Rusya'yı ABD ve Batılı müttefikleri karşısında önemli bir dengeleyici unsur ve bölgesel yumuşak güç aktörü olarak konumlandırmıştır. Nitekim 18-24 yaş arasındaki Arap gençlerine yönelik bölgesel çapta gerçekleştirilen güncel anket ABD ile kıyaslandığında Rusya'nın bölge nezdinde güvenilir bir müttefik olarak algılandığını ve yükselen bir olumlu imaja sahip olduğunu doğrular mahiyettedir. Arap gençleri arasında yapılan ankette 2016 yılında ABD'yi üçte bir oranla

(%32) dūřman olarak gören genç Arapların payının 2019 yılında neredeyse iki katına (%59) ıktığı tespit edilmiştir. Bölgede ABD'ye yönelik tutum sertleşirken 2016 yılıyla kıyaslandığında Rusya'yı müttefik olarak gören Arap gençlerinin oranının ise %60'dan %64 yükseldiği görülmüştür (Arab Youth Survey, 2019, s. 31). Ancak, Rusya'nın Orta Dođu'ya yönelik geliştirdiği yumuşak güç projeksiyonu her ne kadar olumlu neticeler doğursa da bölge ülkeleri nezdinde Rus yumuşak gücünü sınırlandıran bir dizi etmen de mevcuttur.

Rusya'nın yumuşak gücünü etkin bir biçimde kullanmasını sınırlandıran etmenleri ele aldığımızda karşımıza ilk olarak bölge ülkelerine yapmış olduğu müdahaleler öne çıkmaktadır. Arap baharı sonrası Rusya'nın bölgeye yönelik artan angajmanı ve başta Suriye olmak üzere Libya ve Yemen'de sert güç unsurlarını ve vekil savaşlarını da içeren müdahaleci tutumu Rus imajı açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu durumun Rus politik elitlerinin sıklıkla dile getirdiği iç işlerine karışmama ve uluslararası hukukun üstünlüğü gibi yapıcı söylemlerle uyumadığı vakidir. Nitekim yumuşak güç faaliyetlerini sert güç kullanımıyla birleştirerek bir anlamda araçsallaştırılmış ve pragmatik bir yumuşak güç politikasına sahip olmak Rusya'nın bölge ülkeleri nezdindeki olumlu imajına gölge düşürmektedir. Yine benzer bir şekilde Orta Doğu ülkelerine yönelik izlemekte olduğu çok taraflı diplomasi her ne kadar bölge siyasetinde Rusya'ya göreceli bir esneklik kazandırmış olsa da bölge ülkeleri nezdinde yarattığı güvensizlik ve uzun vadede bu durumun sürdürülemezliği önemli bir handikap olarak öne çıkmaktadır (Suchkov, 2015).

Bunların yanı sıra Rus politika yapıcılarının etki politikaları ile yumuşak güç ve kamu diplomasisi faaliyetleri ayrımını yeterince yapamamış olması uygulamada Rusya'nın yumuşak gücünü etkin bir biçimde kullanmasını sınırlandırmaktadır. Rus dış politikasında güvenlik merkezli bakış açısının ağır basması ve yumuşak güç ve kamu diplomasisi nosyonunun genellikle bölgesel gelişmelere tepki olarak şekillenmesi, etki politikaları ile yumuşak güç ayrımının net bir şekilde yapılamamasına neden olmaktadır. Bu noktada uygulamada yapılan taktik hatalardan biri de oluşturulan yumuşak güç kurumlarının devlet destekli olması sebebiyle yumuşak güç araçlarının çalışmalarının etki politikaları olarak algılanması ve bu faaliyetlere şüphe ile yaklaşılmıştır. Nye (2004, 2008) açısından yumuşak güç kurumları ve uygulamaları sivil toplumun ve hükmet dışı örgütlerin etkin katılımına dayanırken Rusya'nın Orta Doğu'ya yönelik geliştirmiş olduğu yumuşak güç projeksiyonu daha çok devlet ve devlete bağlı kurumların inisiyatifle gerçekleştirilmektedir. Bu durum siyasetten bağımsız olarak cazibe oluşturulması ve değerlerin benimsetilmesi noktasında sınırlılıklar arz etmektedir. Yine benzer bir şekilde geliştiren yumuşak güç projeksiyonunun yerel özellikleri ve kültürel dinamikleri yeteri kadar dikkate alınması önemli bir eksikliktir (Sergunin ve Karabeshkin, 2015, s. 357). Bu noktada Rossotrudniçestvo ve Russkiy Mir Vakfı'nın faaliyetlerinde Rusya Müslümanları ile bölge arasındaki ortak tarihsel ve kültürel mirası yeteri kadar kullanmaması ve ağırlıklı olarak Rus dili ve kültürüne yönelik etkinlikler gerçekleştirmesi sebebiyle Orta Doğu halkaları üzerinde yeterince cezbedici olmadığı ifade edilebilir. Son olarak, Rusya'da devam eden ekonomik problemler, güvenlik sorunları, iç politik istikrarsızlık, basın-yayın özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar ve insan hakları ihlalleri Rusya'nın politik ve ekonomik açıdan cezbedici bir rol model olmasının önünde engel teşkil etmektedir. Her ne kadar "egemen demokrasi" kavramının Orta Doğu liderleri ve bilhassa da otoriter rejimler üzerinde etkili olduğunu ifade etmiş olsak da benzer sorunlarla yüzleşen Orta Doğu toplumları nezdinde yeterince cezbedici olmadığı ayrıca not edilmesi gereken bir husustur.

5. Sonuç

Sovyetler Birliği dönemindeki yumuşak güç etkisini kaybeden Rusya, Putin'in iktidara gelmesiyle birlikte birçok alanda toparlanma sürecine girmiştir. Tarihsel bir miras olarak güçlü bir Rusya hayali Rus politika yapıcılar tarafından haleflerine aktarılmıştır. Putin de bu mirası devralan önemli bir politik figürdür. İktidara geldiği dönemden bu yana güçlü bir Rusya için her alanda önemli değişiklikler yaparak hem şahsi otoritesini hem de güçlü Rusya imajını tesis etmek Putin yönetiminin başlıca gayesi olmuştur. Bu gaye doğrultusunda izlenen güç politikalarında sert ve yumuşak güç unsurlarının eş zamanlı kullanımı daha ziyade Rusya'nın yakın coğrafyasında renkli devrimlerin yaşanması ile önem kazanmıştır. Batı menşeli yumuşak güç kavramının Rusya'daki algısı ise yine Rus politik elitlerinin siyasi ve dış politik yönelimleri neticesinde kendisine özgü bir biçim kazanmıştır. Bu noktada ilgili çalışma Rus yumuşak gücünün Nye'in ortaya koyduğu yumuşak güç kavramından hem anlayış hem de uygulama olarak farklılaştığı tespit etmiştir. Bilhassa Orta Doğu ekseninde değerlendirildiğinde Rus yumuşak gücünün pragmatik ve araçsallaştırılmış bir anlayışa sahip olduğu ve süreç içerisinde daha kapsayıcı ve bütüncül bir anlam kazandığı ileri sürülebilir.

Ortadoğu'da Rusya'nın yumuşak güç kullanımına önem atfedilmesi her ne kadar Putin'in iktidara gelişi ardından gerçekleşmiş olsa da Primakov Doktrini, yumuşak güç kullanımına giden süreçte önemli bir mihenk taşı olmuştur. Nitekim Primakov Doktrini'nin çok kutuplu uluslararası sistem savunusu ve İslam dünyası ile yeni ittifakları hedeflemesi Rusya'nın Orta Doğu coğrafyasında çok yönlü diplomasi araçlarını ve yumuşak güç unsurlarını eş zamanlı kullanmasını gerekli kılmıştır. Primakov Doktrini'nin Rus dış politikasında sağladığı bu dönüşüm, Putin'in iktidarının 2. ve 3. dönemlerinde somutluk kazanmış ve hem değerler hem de kurumlar bazında oluşturulan araçlar vasıtasıyla bölgedeki birçok ülke ile pragmatik ama gittikçe daha bütüncül eksende ilişkiler geliştirilmiştir. Bu çerçevede Rusya, Rossotrudničestvo, Russkiy Mir, Gorchakov Kamu Diplomasi Vakfı, RIAC, Rus Ortodoks Kilisesi ve medya ayağında Russia Today ve Sputnik News vasıtasıyla bölgedeki yumuşak güç etkinliğini tedrici olarak artırmıştır. Nitekim yumuşak güç kurumlarının faaliyetleri ile Rusya Orta Doğu'daki olumsuz Rusya imajını önemli oranda kırmayı başarmış ve bilhassa ABD'nin bölgedeki etkisini azaltarak Arap gençleri arasındaki popülaritesi artırmıştır. Bu durum, Orta Doğu gibi dinamik ve fazlasıyla genç nüfusa sahip olan bir coğrafyada önem taşımaktadır.

Rusya, yumuşak güç kurumları vasıtasıyla “modern Rusya'nın nesnel bir algısını” oluşturmayı, Rus dili ve kültürünü tanıtmayı, Batılı değerler karşısında Ortodoks Rus değerlerinin yaygınlaştırmayı ve Rusya'nın barışçıl ve küresel bir güç olarak bölge ülkeleri ile iş birliğini kuvvetlendirmeyi amaçlamıştır. Rus yumuşak gücünün bu çerçevede etkinleşmesindeki en önemli itici güç, uluslararası arenada var olan Rusya imajının Rusya tarafından değil de, daha çok Batılı aktörlerce olumsuz bir şekilde çizilmiş olmasıdır. Bu sebeple Rusya “gerçek Rusya'yı” tanıtmak ve bölge nezdinde olumlu bir Rus imajı oluşturabilmek adına bölgede esnek ve çok yönlü bir diplomasiye dayalı pragmatik bir yumuşak güç politikası izlemiştir. Bu esneklik ve pragmatizm kısa vadede her ne kadar avantaj sağlamış olsa da uzun vadede düşünüldüğünde sürdürülebilirliği noktasında sınırlılıklar taşımaktadır. Nitekim, Rus yumuşak gücünün Batılı örneklerine kıyasla daha çok devlet eksenli uygulanması, uzun dönem planlamadan yoksun oluşu ve kurumlar bazında oluşturulan politikaların yerel faktör ve dinamikleri tam anlamıyla hesaba katmaması başlıca sınırlılıklar olarak kendini göstermektedir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye sırasıyla %65 ile %35 oranında katkı sağlamış olduklarını beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Akhundova, J. (2019). *Rusya'nın yumuşak güç politikaları: Mevzuat, kurumlar, politikalar*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Akşam. (2020, 10 Şubat) *Münih güvenlik raporunda çarpıcı detay: Orta Doğu'daki boşluğu Türkiye, Rusya ve İran dolduruyor*. Erişim Adresi: <https://www.aksam.com.tr/guncel/munih-guvenlik-raporunda-carpici-detay-orta-dogudaki-boslugu-turkiye-rusya-ve-iran-dolduruyor/haber-1043736>.
- Alım, E. (2019). Rusya'nın büyük güç aktivizminde çok kutuplu dünyanın önemi. *Asya Studies*, 2(8), 53-65. <https://doi.org/10.31455/asya.570103>
- Aliyev, M. (2019). *Yumuşak güç kavramı ve Rusya'nın Güney Kafkasya'da yumuşak gücü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Anlamassova, M. (2017). *Uluslararası ilişkilerde yumuşak gücün kullanımı ve Rusya'nın yumuşak güç araçları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arab Youth Survey. (2019). *A call for reform: 11th Asda'a Bcw annual Arab youth survey 2019*. Retrieved from <https://www.arabyouthsurvey.com/pdf/downloadwhitepaper/download-whitepaper.pdf>
- Attias, S. (2019). *Russian soft power in the Middle East* (BESA Center Perspectives Paper No. 1.238). Retrieved from <https://besacenter.org/perspectives-papers/russian-soft-power-middle-east/>
- Baumann, R. F. (2018). A central Asian perspective on Russian soft power: The view from Tashkent. *Military Review*, 98(4), 48-63. Retrieved from <https://www.armyupress.army.mil/>
- Borshchevskaya, A. (2021). Russia's soft power projection in the Middle East. *Military Review*, 1(1-14). Retrieved from <https://www.armyupress.army.mil/>
- Borshchevskaya, A. and Cleveland, C. (2018). *Russia's Arabic propaganda what it is, why it matters* (The Washington Institute for Near East Policy, Policy Notes: 57). Retrieved from <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/russias-arabic-propaganda-what-it-why-it-matters>
- Budnitskiy, S. (2014). *Russia's 'Sputnik News' signals renewed information race*. Universit of Southern California, Center on Public Diplomacy. Retrieved from <https://www.uscpublicdiplomacy.org/blog/russias-sputnik-news-signals-renewed-information-race>
- Chepurina, M. (2014). Higher education co-operation in the toolkit of Russia's public diplomacy. *Rivista Di Studi Politici Internazionali*, 81(1), 59-72. Retrieved from <http://rspi.it/en/>
- Dağı, Z. (2007). Russia: Back to the Middle East. *Perceptions*. 12(1), 123-141. Retrieved from <http://sam.gov.tr/perceptions.tr.mfa>
- Donaldson, R. H., Noguee, J. L. and Nadkarni, V. (2015). *The foreign policy of Russia changing system, enduring interests* (5. Ed.). New York: Routledge.
- Dugin, A. (2015). *Rus jeopolitiği: Avrasyacı yaklaşım*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Ernest, W. J. (2008). Hard power, soft power, smart power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 110-124. <https://doi.org/10.1177/0002716207312618>
- Erşen, E. (2004). Neo-Eurasianism and Putin's 'multipolarism' in Russian foreign policy. *Turkish Review of Eurasian Studies*, 4, 135-172. Retrieved from <http://www.pu.virmk.ru/>
- Fominykh, A. (2010). Projecting “soft power:” American and Russian public diplomacy in post-Soviet Central Asia. *Central Asia and the Caucasus*, 11(3), 66-76. Retrieved from <https://www.ca-c.org/online/journale.shtml>
- Freedman, R. (1998). Russia and the Middle East: The Primakov era. *Middle East Review of International Affairs*, 2(2), 1-22. Retrieved from <https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/>

- Freedman, R. (2003). Russian policy toward the Middle East under Putin: The impact of 9/11 and the war in Iraq. *Alternatives: Turkish Journal of International Relations*, 2(2), 66-97. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/alternatives>
- Gallarotti, G. M. (2011). Soft power: What it is, why it's important, and the conditions for its effective use. *Journal of Political Power*, 4(1), 25-47. <https://doi.org/10.1080/2158379X.2011.557886>
- Goldstein, J. S. ve Pevehouse, J. C. (2017). *Uluslararası ilişkiler* (Çev. H. Özdemir). Ankara: BB101 Yayınları.
- Grygas, A. (2012). *Legacies, coercion and soft power: Russian influence in the Baltic States* (Chatham House Briefing Paper No. 2012/04). Retrieved from https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Russia%20and%20Eurasia/0812_bp_grigas.pdf
- Gussarova, A. (2017). *Russian soft power in Kazakhstan (and Central Asia): Taken for granted?* (Central Asia Institute for Strategic Studies, Almaty). Retrieved from <http://caiss.expert/russian-soft-power-in-kazakhstan-and-central-asia-taken-for-granted/>
- Güven, E. (2012). *Rusya Federasyonu yumuşak gücü ve yumuşak gücünün Rus dış politikasına etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Halidov, İ. (2014). Rusya'nın yumuşak güç araçları. *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 3(1), 37-75. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuavid>
- Hill, F. (2006). Moscow discovers soft power. *Current History*, 105(693), 341-347. <https://doi.org/10.1525/curh.2006.105.693.341>
- Holsti, K. (1964). The concept of power in the study of international relations. *Background*, 7(4), 179-194. <https://doi.org/10.2307/3013644>
- Hudson, V. A. (2013). *A study of the civilisational aspects of Russian soft power in contemporary Ukraine* (Unpublished doctoral dissertation). University of Birmingham, Birmingham, United Kingdom.
- Imperial Orthodox Palestine Society. (2020). *Orthodox Palestine society*. Retrieved from <https://www.ippo.ru/english>
- Issaev, L. M. and Yuriev, S. (2017). *Rusya'nın Orta Doğu politikasının hristiyanlık boyutu* (Alşarq Forum Uzman Görüşü, No. 2017/03). Erişim adresi: <https://www.hse.ru/mirror/pubs/share/262511742>
- Jödicke, A. (2018). *Religion and soft power in the South Caucasus*. Abingdon: Routledge.
- Kornilov, A. and Makarychev, A. (2014). Russia's soft power in the Caucasus: Discourses, communication, hegemony. In A. Agadjanian, A. Jödicke and E. van der Zweerdes (Eds.), *Religion, nation and democracy in the South Caucasus* (pp. 238–254). Abingdon: Routledge.
- Kostelyanets, S. V. (2019). Russia's peace initiatives in the MENA region: Evaluation and prospects. *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies*, 13(4), 1-22. <https://doi.org/10.1080/25765949.2019.1682302>
- Lebedeva, O. (2020). Russian public diplomacy: Historical aspects. In A. A. Velikaya and G. Simons (Eds.), *Russian public diplomacy evolution and practise* (pp.27-45). Cham: Palgrave Macmillan.
- Lund, A. (2019). *Russia in the Middle East* (The Swedish Institute of International Affairs Paper No. 2/2019). Retrieved from <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/ui-publications/2019/ui-paper-no.-2-2019.pdf>
- Maliukevicius, N. (2013). (Re)constructing Russian soft power in Post-Soviet region. *Baltic Security & Defence Review* 15(2), 70-98. Retrieved from <https://www.baltdefcol.org/691>
- Mankoff, J. (2012). *Russian foreign policy: The return of great power politics* (2. Ed.). New York: Rowman & Littlefield.
- Meister, S. (2016). *Isolation and propaganda: The roots and instruments of Russia's disinformation campaign* (Transatlantic Academy 2015-2016 Paper Series, No. 6). Retrieved from

<https://www.gmfus.org/publications/isolation-and-propaganda-roots-and-instruments-russia%E2%80%99s-disinformation-campaign>

- Ministry of Defence of the Russian Federation. (2019). *Briefing by Russian centre for reconciliation of opposing sides in Syria*. Retrieved from http://syria.mil.ru/en/index/syria/peacemaking_briefs/brief.htm?id=12243880@egNews
- Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. (2013). *Concept of the foreign policy of the Russian Federation*. Retrieved from https://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptlCk6BZ29/content/id/122186
- Morgenthau, H. J. (1948). *Politics among Nations: The struggle for power and peace* (1. Ed.). New York: Alfred A. Knopf.
- Morozov, V. and Simons, G. (2020). Russia's public diplomacy in the Middle East. In A. A. Velikaya and G. Simons (Eds.), *Russian public diplomacy evolution and practise* (pp. 233-257). Cham: Palgrave Macmillan.
- Nye, J. S. (1990). Soft power. *Foreign Policy*, 80, 153-171. <https://doi.org/10.2307/1148580>
- Nye, J. S. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. New York: Public Affairs.
- Nye, J. S. (2007). Notes for a soft-power research agenda. In F. Berenskoetter and M. J. Williams (Eds.), *Power in World Politics* (pp.162-173). New York: Routledge.
- Nye, J. S. (2008). Public diplomacy and soft power. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 94-109. <https://doi.org/10.1177/0002716207311699>
- Nye J. S. (2009). Get smart: Combining hard and soft power. *Foreign Affairs*, 88(4), 160-163. Retrieved from <https://www.jstor.org/journal/foreignaffairs>
- Nye, J. S. (2017). *Yumuşak güç* (Çev. R. İnan-Aydın). Ankara: BB101 Yayınları.
- Official Internet Resources of the President of Russia. (2012). *Meeting with Russian ambassadors and permanent representatives in international organisations*. Retrieved from <http://en.kremlin.ru/events/president/news/15902>
- Orhan, D. (2018). Rusya dış politikasında Orta Doğu: Arap Baharı sonrası tehditler ve fırsatlar. *Avrasya Etüdleri*, 53(1), 87-116. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/avrasya>
- Osipova, Y. (2017). Indigenizing soft power in Russia. In N. Chity, L. Ji, G. D. Rawsley and C. Hayden (Eds.), *The routledge handbook of soft power* (pp. 346-358). New York: Routledge.
- Pallaver, M. (2011). *Power and its forms: Hard, soft, smart* (Unpublished doctoral dissertation). The London School of Economics and Political Science, London, United of Kingdom.
- Popescu, N. (2006). *Russia's soft power ambitions*. (Center for European policy studies, Policy Brief No. 115). Retrieved from <http://aei.pitt.edu/11715/1/1388.pdf>
- Purtaş, F. (2008). Rusya ve Arap Orta Doğusu. *Akademik Orta Doğu*. 2(2) 46-75. Erişim adresi: <http://www.akademikortadogu.com/>
- Rosenberg, S. (2019). *Putin'in Rusya'sı: 5 yılda tecritten Orta Doğu'nun en fazla nüfuz sahibi ülkesine*. Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce>
- Rossotrudnichestvo. (t.y.a). *About Rossotrudnichestvo*. Retrieved from <http://rs.gov.ru/en/about>
- Rossotrudnichestvo. (t.y.b). *Russia regularly supplies Syria with humanitarian aid*. Retrieved from https://nyc.rs.gov.ru/en/news/78688?fbclid=IwAR20b5MGxoPrihKvW314QcQU_DIAT6_tu6rnshTWwuZDIXAZkrLh940Phg
- Russian International Affairs Council. (t.y.). *About Russian international affairs*. Retrieved from <https://russiancouncil.ru/en/about/>
- Russian International Affairs Council. (2019). *Annual report 2019*. Retrieved from https://russiancouncil.ru/upload/iblock/905/riac_annual_report_2019_en.pdf

- Russian International Affairs Council. (2020). *Russia and Iran in Syria and beyond: Challenges ahead*. Retrieved from <https://russiancouncil.ru/en/activity/workingpapers/russia-and-iran-in-syria-and-beyond-challenges-ahead/>
- Russian International Affairs Council. (2021). *U.S.–Russia Middle East dialogue group meeting*. Retrieved from <https://russiancouncil.ru/en/news/u-s-russia-middle-east-dialogue-group-meeting-/>
- Russian International Development Assistance. (2020). *Humanitarian map*. Retrieved from https://www.russianassistance.ru/en/?fbclid=IwAR1kpiV_abncSJQwbBJR57RP5U-G0EML3jefiYyEBXP1PilUqtD9ChjnhYA
- Russia Today. (2017). *RT Arabic celebrates 10 years on air*. Retrieved from <https://www.rt.com/about-us/press-releases/rt-arabic-10-years/>
- Russian World. (2019). *Russia has prepared an extensive program to promote the Russian language abroad*. Retrieved from https://russkiymir.ru/news/257729/?sphrase_id=1018691
- Russkiy Mir Foundation. (t.y.). *About Russkiy mir foundation*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/fund/index.php>
- Russkiy Mir Foundation. (2009). *Russkiy mir in Lebanon*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/135434/>
- Russkiy Mir Foundation. (2013). *Russian Orthodox church has collected more than \$1 Million in aid for Syria*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/132840/>
- Russkiy Mir Foundation. (2014). *Imperial orthodox Palestine society to open Russian school in Palestine*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/134881/>
- Russkiy Mir Foundation. (2015). *Russian language contest held in Alexandria*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/191142/>
- Russkiy Mir Foundation. (2016a). *Voice of Israel tells its listeners about Mikhail Bulgakov*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/207550/>
- Russkiy Mir Foundation. (2016b). *Voice of Israel tells children about Agniya Barto*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/203674/>
- Russkiy Mir Foundation. (2016c). *School students from Ashkelon learn about Anton Chekhov*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/204226/>
- Russkiy Mir Foundation. (2017a). *Russkiy mir foundation opens Russian center in Damascus*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/231718/>
- Russkiy Mir Foundation. (2017b). *Pushkin poems recited in Tel Aviv*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/225782/>
- Russkiy Mir Foundation. (2018a). *Russian language olympiad held in Israel*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/247741/>
- Russkiy Mir Foundation. (2018b). *First Russian library opens in Gaza*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/241912/>
- Russkiy Mir Foundation. (2018c). *Russian religious communities in Syria and Lebanon hold major humanitarian campaign*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/236874/>
- Russkiy Mir Foundation. (2019a). *Interactive exhibition about Russian language takes place in Lebanon*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/267212/>
- Russkiy Mir Foundation. (2019b). *Russian compatriots participate in Lebanese school of young leaders*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/266954/>
- Russkiy Mir Foundation. (2019c). *Russian masters created more than 20 orthodox icons for temples of Syria*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/254442/>
- Russkiy Mir Foundation. (2020a). *International Pushkin without borders contest launched in Jordan*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/272711/>

- Russkiy Mir Foundation. (2020b). *Russian-language radio station launched in Israel*. Retrieved from <https://russkiymir.ru/en/news/268939/>
- Semedov, A. S. and Kurbatova, A. G. (2020). Russian public diplomacy and nation branding. In A. A. Velikaya and G. Simons (Eds.), *Russian public diplomacy evolution and practise* (pp. 45-59). Cham: Palgrave Macmillan.
- Sergunin, A. and Karabeshkin, L. (2015). Understanding Russia's soft power strategy. *Political Studies Association*, 35(3-4) 347-363. <https://doi.org/10.1111/1467-9256.12109>
- Sergunin, A. and Tikhonov, V. (2013). The EU's Eastern partnership and Russia: A platform for confrontation or cooperation? *The Korean of Slavic Studies*, 29(3), 1-29, doi:10.17840/irsprs.2013.29.3.001
- Sladden, J. B., Wasser, B., Connable, B. and Grand-Clement, S. (2017). Russian Strategy in the Middle East. *CA: RAND Corporation*, 1-14. Retrieved from <https://www.rand.org/>
- Smirnov, V. (2012). *Russia's "soft power" in the Baltic*. Retrieved from <https://russiancouncil.ru/en/analytcs-and-comments/analytcs/russia-s-soft-power-in-the-baltic/>
- Solomon, T. (2014). The affective underpinnings of soft power. *European Journal of International Relations*, 20(3), 720-741. <https://doi.org/10.1177/1354066113503479>
- Stetsko, E. (2020). The role of civil society in Russian public diplomacy. In A. A. Velikaya and G. Simons (Eds.), *Russian public diplomacy evolution and practise* (pp.147-166). Cham: Palgrave Macmillan.
- Study in Russia. (2019). *International students at Russian Universities*. Retrieved from https://studyinrussia.ru/en/actual/articles/international-students-at-russian-universities/?sphrase_id=199656
- Suchkov, M. (2015). *Rusya'nın Orta Doğu'daki yumuşak gücü*. Erişim adresi: <https://www.al-monitor.com/pulse/tr/originals/2015/04/russia-middle-east-soft-power.html>
- Tafuro, E. (2014). *Fatal attraction? Russia's soft power in its neighbourhood*. Retrieved from https://www.files.ethz.ch/isn/180660/Fatal%20attraction_%20Russia%E2%80%99s%20soft%20power%20in%20its%20neighbourhood.pdf
- Tatlı, U. (2018). *Yumuşak güç çerçevesinde Rusya Federasyonu dış politika konseptleri ve pratikleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Teslova, E. (2019). *Russia to grant \$10M in aid to Palestinian refugees*. Retrieved from <https://www.aa.com.tr/en/economy/russia-to-grant-10m-in-aid-to-palestinian-refugees/1371748>
- The Gorchakov Fund. (2021). *The Gorchakov fund and CFDP will host online discussion "75 Years of the Victory: A perspective from the Middle East"*. Retrieved from <https://www.gorchakovfund.ru/en/news/the-gorchakov-fund-and-cfdp-will-host-online-discussion-75-years-of-the-victory-a-perspective-from-t/>
- Velikaya A. A. and Simons, G. (2020). *Introduction*. In A. A. Velikaya and G. Simons (Eds.), *Russian public diplomacy evolution and practise* (pp.1-25). Cham: Palgrave Macmillan.
- Yablokov, I. (2015). Conspiracy theories as a Russian public diplomacy took: The case of Russia today (RT). *Political Studies Association*, 35(3-4), 301-315 <https://doi.org/10.1111/1467-9256.12097>
- Yalçinkaya A. ve Heyle, A. N. (2019) Rusya'nın Ortadoğu ve Kuzey Afrika politikası. A. Yalçinkaya ve D. Tuğlu (Ed.) *Avrasya stratejileri: İlişkiler, örgütler politikalar* içinde (pp.129-146). Ankara: Astana Yayınları.
- Yıldırım, S. (2014). *Rusya'nın Avrasya Politikasında Yumuşak Güç: İmkanlar ve Sınırlar*. (Yayımlanmamış uzmanlık tezi) T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Ankara.
- Yılmaz, S. (2019). *Putin dönemi Rusya dış politikası ve güvenlik doktrinleri* (1. Bs.). Ankara: Nobel.

AN IRON FIST IN A VELVET GLOVE: RUSSIA'S SOFT POWER IN THE MIDDLE EAST

EXTENDED SUMMARY

Aim of the Study

The main aim of this study is to discuss how the concept of "soft power," which was introduced to the international relations literature by Joseph Nye, is perceived by Russian foreign policymakers and how it is used in the Middle East, which is one of the most understudied application areas. In response to this research question, the study aims to reveal the way how Russian soft power is implemented, and its current success and possible limitations specifically to the Middle East region.

Relevant Literature

When the current academic literature is reviewed, it is observed that the studies on Russian soft power are mainly related to the former Soviet area of influence, including Central Asia, the Caucasus, the Baltic states, and Eastern Europe. However, Russia's soft power policy does not only aim to maintain its influence on its nearby geography and the former Soviet Republics but also has the goal of having a global activity that also includes the Middle East geography. Especially when the foreign policy adopted by Russia in the Middle East region for the past decade is considered, it is observed that hard power elements such as military intervention, the use of force, threat, political manipulation, and proxy wars have come to the forefront. However, on the other hand, the Middle East policy of Russia has a multi-dimensional approach that also includes soft power tools. From this point of view, how Russia uses its soft power in the region and what success it has achieved is a question that remained unanswered.

Methodology

The study consists of three main sections. In the first section, Joseph Nye's concept of soft power was explained, how Russia defined this concept was examined, and the soft power tools developed by Russia in line with this definition were discussed. In the second section, how the Middle East geography, which is the field of application of the Russian soft power, was perceived by Russian foreign policymakers and what kind of a Middle East vision Russia has was analysed. The final section sought to answer how Russia uses its soft power tools for the region to realize its Middle East vision and how successful it is. While Russia's use of soft power in the Middle East was examined, the change in the Russian soft power in the discourse and practice specifically to the Middle East region was analysed with the process tracing method by considering the official documents, reports, statistics, and questionnaires published by relevant organizations, as well as the statements and interviews of decision-makers.

Results and Conclusions

The study found out that the Russian soft power projection in the Middle East considerably differs from the concept of soft power introduced by Nye in terms of both understanding and implementation. Unlike the classical understanding of soft power, the Russian soft power has a pragmatic and instrumentalized understanding and holds a more inclusive and holistic characteristics in implementation. Although Russia's use of soft power within the context of the Middle East concretised after Putin came to power, the Primakov Doctrine was a significant cornerstone in this process. The Primakov Doctrine's multi-polar advocacy of the international system and its target of new alliances with the Islamic world led Russia to use multi-directional diplomacy tools and soft power elements simultaneously. This transformation in Russian foreign policy became concrete in the second and third periods of Putin's power, and holistic but more pragmatic relations were developed with many countries in the region. In this context, Russia gradually increased its soft power activity in the region through Rossotrudnichestvo, Russkiy Mir, Gorchakov Public Diplomacy Foundation, Russian International Relations Council, Russian Orthodox Church and Russia Today and Sputnik News in the media. Through these institutions, Russia introduced the Russian language and culture, to spread Orthodox Russian values against Western values, and to strengthened Russia's cooperation with the countries of the region as a “peaceful” and global power. Russia adopted a pragmatic soft power policy based on flexible and versatile diplomacy in the region in order to introduce "an objective perception of modern Russia," and to create a positive Russian image throughout the region. Although this flexibility and pragmatism provided advantages in the short term, it had limitations with regard to its long-term sustainability. Indeed, the state-oriented implementation of Russian soft power, the lack of long-term planning of the Russian soft power, and the fact that institutional policies did not entirely consider the local factors and dynamics stand out as the main limitations.